

**ÖĞRETMENLERİN GELENEKSEL
SPORLARA YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ**

Rahmi GÜNEY

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor

Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Murat KUL

2025

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖĞRETMENLERİN GELENEKSEL SPORLARA YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rahmi GÜNEY

Danışman: Prof. Dr. Murat KUL

BAYBURT - 2025

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Murat KUL danışmanlığında, Rahmi GÜNEY tarafından hazırlanan “Öğretmenlerin Geleneksel Sportlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 27.06.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Murat KUL

Üye : Doç. Dr. Yılmaz Ünlü

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Uğur AYDEMİR

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bünyamin ALİM
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Murat KUL danışmanlığında hazırlamış olduğum “Öğretmenlerin Geleneksel Sportlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

27.06.2025

Rahmi GÜNEY

ÖN SÖZ

Öncelikle, bu sürecin her aşamasında akademik rehberliğini ve kıymetli katkılarını esirgemeyen Sayın Rektörüm Prof. Dr. Mutlu TÜRKMEN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecinde her zaman desteklerini hissettiren, değerli görüşleriyle çalışmama yön veren Sayın Dekanım Prof. Dr. Murat KUL'a da şükranlarımı sunarım. Ayrıca tezimi değerlendirme nezaketini gösteren ve yapıcı eleştirileriyle çalışmamın olgunlaşmasına katkı sağlayan değerli jüri üyeleri Doç. Dr. Yılmaz ÜNLÜ ve Dr. Öğr. Üyesi Uğur AYDEMİR'e teşekkür ederim.

Rahmi GÜNEY

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETMENLERİN GELENEKSEL SPORLARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Rahmi GÜNEY

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat KUL

Bayburt-2025, Sayfa: 54

Araştırmada öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının karma yöntem kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu Bayburt ilinde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bayburt'taki beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri araştırma konusu açısından bilgi zenginliği taşıdığı düşünüldüğünden ve bu grubun görüşleri özellikle anlamlı/temsili edici kabul edildiğinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu seçilmiştir. Verilerin toplanması adına bu çalışma grubuna ilk olarak Kişisel Bilgi Formu daha sonra Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği ve araştırmanın nitel kısmını oluşturan iki açık uçlu soru yöneltilerek cevaplamaları sağlanmıştır. Nitel verilerin kodlama ve frekans analizleri Maxqda 2025 deneme sürümü programı üzerinden yapılırken Nicel verilerin analizlerinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 26.0) paket programı kullanılmıştır. Bu aşamada tanımlayıcı istatistiklere ek olarak parametrik testlerden gruplar arası farklılıkların tespit edilmesi adına t-testi kullanılırken ilişki testlerinden pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Uygulanan testler sonucunda, çeşitli parametrelerle ilişkili olarak anlamlı bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel sporlar, tutum, öğretmen tutumları.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

AN EXAMINATION OF TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS TRADITIONAL SPORTS

Rahmi GÜNEY

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Physical Education and Sports Teaching

Thesis Advisor: Prof. Dr. Murat KUL

Bayburt-2025, Pages: 54

The study aims to examine teachers' attitudes towards traditional sports using a mixed-method approach. In this context, the study group consists of physical education and classroom teachers working in Bayburt province. Since physical education and classroom teachers in Bayburt were considered to be knowledgeable about the research topic and their opinions were deemed particularly meaningful/representative, the study group was selected using convenience sampling, one of the purposive sampling methods. To collect data, the study group was first asked to complete a Personal Information Form, followed by the Attitude Scale Towards Traditional Sports and two open-ended questions that formed the qualitative part of the research. Qualitative data coding and frequency analyses were conducted using the Maxqda 2025 trial version programme, while quantitative data analyses were conducted using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 26.0) package programme. At this stage, in addition to descriptive statistics, t-tests were used to detect differences between groups from parametric tests, while Pearson correlation analysis was applied from relationship tests. In the analysis of qualitative data, the content analysis method was preferred. As a result of the tests applied, significant findings were obtained in relation to various parameters.

Keywords: Traditional sports, attitude, teacher attitudes.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLOLAR.....	IX
ŞEKİLLER.....	X
KISALTMALAR	XI
SİMGELER.....	XI
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	3
Varsayımlar	3
Terim ve Tanımları	4
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. GELENEKSEL SPORLAR KAVRAMI.....	5
1.2. GELENEKSEL SPORLARIN ÖNEMİ	7
1.3. GELENEKSEL SPORLARIN ÖZELLİKLERİ	8
1.4. GELENEKSEL SPORLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ	9
1.5. TÜRKLERDE SPORUN TARİHSEL DÖNEMLERİ	10
1.6. GELENEKSEL TÜRK SPORLARI	14
1.6.1. Geleneksel Güreşler	15
1.6.2. Geleneksel Atlı Sporlar	20
1.6.3. Geleneksel Kızak Yarışları	22
1.7. TUTUM.....	23
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
2. YÖNTEM	25
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	25
2.2. ÇALIŞMA GRUBU.....	25
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	26
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
2.3.2. Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği.....	27
2.4. VERİ ANALİZİ	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3. BULGULAR.....	30
3.1. ARAŞTIRMANIN NİCEL ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	30
3.2. ARAŞTIRMANIN NİTEL ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	33
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	39
Sonuç.....	39
Tartışma.....	40
Öneriler	43
KAYNAKÇA.....	44
EKLER.....	50
Ek 1: Kişisel Bilgi Formu.....	50
Ek 2: Nitel Görüşme Formu	51
Ek 3: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği	52

Ek 4: Etik Kurul Kararı.....	53
ÖZ GEÇMİŞ	54

TABLÖLER

Tablo 1: Araştırma Grubunun Cinsiyet, Spor Geçmişi ve Branş Bilgilerine Göre Dağılımları	26
Tablo 2: Araştırma Grubunun Yaş ve Kıdem Bilgilerine Göre Dağılımları	26
Tablo 3: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği Güvenirlik Analiz Bulguları	27
Tablo 4: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği Normallik Dağılımları	29
Tablo 5: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	30
Tablo 6: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	30
Tablo 7: Sınıf Öğretmenlerinin Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	31
Tablo 8: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının spor geçmişinin olup olmamasına Göre t-Testi Sonuçları	31
Tablo 9: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Branşa Göre t-Testi Sonuçları	32
Tablo 10: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının yaş ve kıdem yılı değişkenlerine Göre Korelasyon Testi Sonuçları	32

ŞEKİLLER

Şekil 1: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Bildiği Geleneksel Sporlar Kelime Bulutu ve Frekansı	33
Şekil 2: Sınıf Öğretmenlerinin Bildiği Geleneksel Sporlar Kelime Bulutu ve Frekansı.....	34
Şekil 3: Tek Vaka Modeli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Kod Model ve Frekansı	35
Şekil 4: Tek Vaka Modeli Sınıf Öğretmeni Kod Model ve Frekansı	36
Şekil 5: İki Vaka Modeli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni ile Sınıf Öğretmeni Kod Model ve Frekansı.....	37

KISALTMALAR

ANOVA	: Analysis of Variance
Maks.	: Maksimum
Mini.	: Minimum
sd.	: Serbestlik Derecesi
SMRÖ	: Spor Müsabakası Ruminasyon Ölçeği
Ort.	: Ortalama
ss.	: Standart Sapma
vd.	: Ve Diğerleri

SİMGELER

%	: Yüzde
<i>f</i>	: Frekans
<i>n</i>	: Katılımcı Sayısı
<i>p</i>	: Anlamlılık Düzeyi
<i>r</i>	: Korelasyon
<i>t</i>	: t testi
$\bar{X}$	: Ortalama

GİRİŞ

Toplumların kültürel yapısında derin köklere sahip olan gelenekler ve spor, yüzyıllardır insan yaşamının ayrılmaz unsurları arasında yer almaktadır. Geleneksel sporlar, bir toplumun tarihi mirasıyla ve kimlik öğeleriyle doğrudan ilişki kuran, önemli kültürel ve tarihsel değerleri barındıran yapılar olarak öne çıkmaktadır. Gelenek kavramı; geçmişten günümüze doğal bir süreklilik içerisinde aktarılan, ritüel ve sembolik unsurlar içeren, toplum tarafından kabul gören kurallara dayalı olarak sürdürülen ve bireylere belirli değerler ile davranış normlarını kazandırmayı amaçlayan uygulamalar bütünü şeklinde tanımlanabilir (Hobsbawm, 2006). Bir davranışın gelenek olarak nitelendirilebilmesi için ise bu davranışın en az üç kuşak boyunca sürdürülmesi, belirli bir değer yargısı taşıması, toplumsal düzeyde yaptırım veya kural oluşturma niteliği göstermesi ve geçmiş ile günümüz arasında bir devamlılık hissi yaratması gerekmektedir (Özbudun, 2002).

Spor, toplumların yaşam biçimlerini, beklentilerini ve eğlenme anlayışlarını yansıtan kültürel bir yapı olarak, zamanla vazgeçilmez bir yaşam tarzına evrilmiştir (Ersan, 2012). Geleneksel sporlar ise, zaman içerisinde belli bir olgunluk düzeyine ulaşmış, yöresel farklılıklara rağmen temel yapısı sabit kalan, millî ve dinî unsurları bünyesinde barındıran sistematik oyun biçimleridir. Her ne kadar kuşaklar boyunca çeşitli değişimlere uğramış olsalar da bu sporlar bazı ritüellerini ya hiç değiştirmemiş ya da çok az değişiklikle sürdürmüş, rekabet ve kazanma üzerine kurulu, dostluk ve kardeşlik duygularını pekiştiren ve özellikle kişiler arası etkileşimi artıran bilinçli hareket kalıpları olarak değerlendirilmektedir (Elias, 2002). Bunun yanı sıra, geleneksel sporların bireysel gelişimi destekleyici ve zihinsel özgürlük kazandırıcı etkileri de göz ardı edilemez niteliktedir (Elveren & Çelebi, 2024).

Geleneksel kavramı, toplum tarafından kabul gören ve süreklilik arz eden hareket ya da davranışların kuşaktan kuşağa aktarılması biçiminde tanımlanabilir. Ancak bu kabul süreci, toplumun yaşadığı dönemin norm ve değerlerine bağlı olarak şekillenir; yani toplum her davranış biçimini benimseyip gelecek nesillere aktarmayabilir. Bu noktada belirleyici unsur, toplumun sahip olduğu kültürel normlar ve değerlerdir (Karahüseyinoğlu, 2008). Geleneksel oyunlar ve sporlar ise belirli bir halk kültürüne sıkı biçimde bağlı olan, genellikle profesyonellikten uzak, oyun benzeri etkinlikler içerisinde rekabet unsuru barındıran çeşitli etkinlikler bütünü olarak değerlendirilmektedir. Bu tür etkinliklerin temelinde, geleneksel değerlerin korunmasına yönelik, katılımcılığı ve bütünleşmeyi esas alan bir yapı yer almaktadır (Korkmaz & Kızanlıkl, 2023). Geleneksel oyunlar, çoğunlukla günlük yaşam pratiklerinden esinlenmekte olup; kimi durumlarda ise dini inançlar ve ritüellerle bağlantılı olarak kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası hâline gelmektedir (Bronikowska & Groll, 2015). Geleneksel

sporlar yalnızca eğlence ya da oyun amacı taşımakla kalmaz; aynı zamanda geçmiş kuşaklardan günümüze ulaşan kültürel değerlerin aktarımı açısından da önem arz eder. Bu yönüyle, gelenekler ve göreneklerin yeni nesillere bir miras şeklinde aktarılmasında önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır (Ćurčić vd., 2020).

Eğitim sistemi içerisinde geleneksel oyunların mevcut konumunun analiz edilmesi hem araştırmacılar hem de eğitim uygulayıcıları açısından yapılacak değerlendirmelere yön vermesi bakımından önem arz etmektedir (Küçükibiş vd., 2022). Bununla birlikte, alan yazında geleneksel sporlara yönelik bireylerin tutumlarının incelenmesinin gerekliliği sıklıkla vurgulanmakta ve bu konunun araştırmalara konu edilmesinin bilimsel açıdan değer taşıdığı ifade edilmektedir (Atılğan vd., 2024). Bu doğrultuda mevcut araştırmada öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarını incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Araştırmanın konusu; öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından hem nicel yöntemler hem de nitel yöntemler kullanılarak irdelenmesidir. Mevcut duruma yönelik olarak çalışmanın ana problemi, “öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları nasıldır?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir:

- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları kıdem yılı değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları sporculuk/antrenörlük geçmişi değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumları öğretmenlik branşı değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin bildiği geleneksel sporlar nelerdir?
- Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik metaforik algıları nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmada öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının karma yöntem kullanarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, katılımcıların cinsiyet, yaş, kıdem yılı, sporculuk/antrenörlük geçmişi ve öğretmenlik branşı gibi demografik özellikleri de

değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler, öğretmenlerin kültürel mirasın bir parçası olan geleneksel sporlarla ilgili algı ve yaklaşımlarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak; bu sporların eğitim ortamlarında daha etkin bir şekilde tanıtılması ve yaşatılması açısından önemli ipuçları sunacaktır. Bu yönüyle çalışma, hem beden eğitimi ve spor eğitimi alanındaki hem de kültürel değerlerin aktarımıyla ilgili literatüre güncel ve özgün bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi hem eğitim hem de kültürel sürdürülebilirlik açısından önemli bir boşluğu doldurabilecek niteliktedir. Geleneksel sporlar, kültürel kimliğin aktarılmasında ve toplumsal değerlerin korunmasında etkili bir araç olup, öğretmenlerin bu sporlara karşı bakış açıları, öğrencilerin tutum ve davranışlarını da doğrudan etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu çalışmanın ortaya koyacağı bulgular, geleneksel sporların eğitim sistemine entegrasyonu konusunda politikalar geliştirilmesine katkı sunabilir. Ayrıca, öğretmenlerin kültürel değerlere olan yaklaşımlarının anlaşılması, bu alanda farkındalık oluşturulmasına ve kültürel mirasın geleceğe aktarılmasında öğretmenlerin daha etkin roller üstlenmesine zemin hazırlayacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının karma yöntem kullanılarak incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın sınırlılıkları olarak aşağıdaki maddeler sunulmaktadır.

- Araştırma 2024-2025 eğitim öğretim döneminde Bayburt ilinde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

Varsayımlar

Araştırmanın uygulanması sürecinde kabul edilen birtakım varsayımlar mevcuttur. Bu varsayımlar;

- Araştırma örnekleminin evreni temsil ettiği,
- Veri toplama araçlarının çalışmanın amacına uygun olduğu,
- Katılımcıların yanıtları içten ve samimi bir şekilde verdiği varsayılmaktadır.

Terim ve Tanımları

Geleneksel: Geçmişten günümüze aktarılan, toplumun kültürel değerleriyle bütünleşmiş uygulama ve inançları ifade eder (Kongar, 2006).

Geleneksel Sporlar: Bir toplumun tarihsel ve kültürel yapısının ürünü olan, kuşaktan kuşağa aktarılan yerel fiziksel etkinliklerdir (Ünver, 2013).

Tutum: Bireyin belirli bir nesneye, kişiye ya da duruma yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmesini içeren öğrenilmiş eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2010).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GELENEKSEL SPORLAR KAVRAMI

Spor, kültürün önemli bir unsuru olarak bireylerin ve toplumların düşünce yapısını ve davranış biçimlerini şekillendirmekte; aynı zamanda diğer kültürel unsurlar üzerinde etkide bulunarak millî kimliğin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Sporun kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarımındaki rolü, bu uygulamaların süreklilik kazanmasıyla daha belirgin hâle gelmektedir. Toplum içerisinde gerçekleştirilen her türlü eylem, o toplumun değerlendirmesine tabi tutulur, bu doğrultuda norm ve değerler şekillenir ve bunlar gelecek nesillere aktarılır. Toplumda kabul gören, sürekli tekrarlanan davranış ve hareketler zamanla geleneksel bir nitelik kazanır (Güven, 1993; 1999).

Geleneksel spor oyunları, ait oldukları toplumun kültürel kimliğinin, halk geleneğinin ve kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bazı geleneksel spor türleri binlerce yıllık bir geçmişe sahip olup, çeşitli sosyal toplulukların temel yapı taşlarından biri olarak varlıklarını sürdürmektedir. Bu oyunlar, ortaya çıktıkları coğrafyalarda yaşayan halkların spor ve rekreasyon alanındaki yaratıcılıklarının somut bir yansımasıdır. Geleneksel spor oyunları, özel bir fiziksel hazırlık ya da profesyonel eğitim gerektirmeksizin her yaştan ve cinsiyetten bireylerin katılım sağlayabileceği nitelikte etkinliklerdir. Öte yandan, bazı geleneksel sporlar bireylerin fiziksel kapasitesini, güç ve olgunluk düzeyini sergilemesine olanak tanıyarak, toplum içerisinde saygın bir konum elde etmelerine katkı sağlamaktadır (Ćurčić vd., 2020).

Geleneksel spor oyunları, ritüel özellikler taşıyabilen ve genellikle boş zaman değerlendirme ile eğlence amacı güden etkinliklerdir. Bu oyunlar, küresel mirasın çeşitliliği içinde yer almakla birlikte, yerel ya da bölgesel kimlikler temelinde şekillenmekte ve bireysel ya da toplu biçimde icra edilmektedir. Uygulama ve organizasyon süreçlerinde popüler bir nitelik taşıyan bu oyunlar, spora dönüştürüldüklerinde ise tek tipleşme ve kurumsallaşma eğiliminde olmaktadır (Bronikowska & Groll, 2015).

Geleneksel ya da modern ayrımı gözetilmeksizin, sporlar ve oyunlar genel olarak incelendiğinde ya da uygulamaya konulduğunda, günümüzde yaygın olarak kabul gören bir kavram olan "oyun" çerçevesinde değerlendirilmektedir. Örneğin, dört yılda bir düzenlenen Dünya Olimpiyatları her ne kadar spor karşılaşmalarını içerse de "Olimpiyat Oyunları" olarak anılmakta; benzer şekilde, Dünya Göçebe Oyunları'nın adlandırılmasında da "oyunlar" ifadesi tercih edilmektedir. Altay Türkleri tarafından iki yılda bir düzenlenen ve Türk dünyası açısından önemli bir etkinlik olarak kabul edilen El Oyunu yani Ulusal Oyunlar da tıpkı bu iki

organizasyonda olduğu gibi hem spor hem oyun unsurlarını bünyesinde barındırmasına rağmen “oyunlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Plavskaya, 2012).

Geleneksel Türk sporları, tarihsel süreç içerisinde günümüze kadar ulaşabilen uygulamalarıyla dikkat çekmekte; bazı türleri ise zamanla ortadan kalkmış ya da yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde yaşatılmaya devam eden bu sporlar, yalnızca rekabet duygusunu desteklemekle kalmayıp, bireylere keyifli zaman geçirme olanağı da sunmaktadır. Rekreatif özellikler taşıyan bu sporlar, ritüel özellikleriyle birlikte gelenekleşerek günümüze kadar ya özgün yapısını koruyarak ya da çeşitli değişimlere uğrayarak ulaşmıştır. Türk toplumları, sahip oldukları kültürel zenginlikten beslenerek bu geleneksel sporları uzun yıllar boyunca yaşatmayı başarmışlardır (Karahüseyinoğlu, 2008b).

Geleneksel spor oyunları, Türklerin bozkır göçebe yaşam tarzına uygun olarak şekillenmiş; millî ve kültürel özelliklere dayalı biçimde ortaya çıkmış ve zamanla millî, dinî ve eğlence temelli törenlerin vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. Türk halklarının sanat, edebiyat, örf, adet ve geleneklerinin oluşum sürecinde bu oyunlar önemli bir rol üstlenmiştir. Türklerin yaşam tarzının her aşamasında yer alan geleneksel spor oyunları, çok yönlü işlevleriyle dikkat çekmektedir. Bu bağlamda söz konusu oyunlar, içinde oynandıkları topluluklarda millî kimlik bilincini pekiştirmekte, millî duyguları beslemekte, benzer ritüellerden keyif alan halkları bir araya getirerek bütünleşmelerini sağlamakta, kolektif hafızayı canlandırmakta ve kültürel arketipleri yeniden görünür kılarak önemli bir işlev icra etmektedir (Türkmen, 2019).

Geleneksel Türk sporları, ülkemizin köklü kültürel mirası içerisinde önemli bir yer tutmakta olup, uzun bir geçmişe dayanan geleneksel kültür zincirinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu sporlar iki farklı biçimde uygulanmaktadır. Birincisi, düğünler ve çeşitli özel günler gibi toplumsal etkinlikler kapsamında halk arasında gerçekleştirilen yerel organizasyonlardır. İkincisi ise ilgili federasyonlara bağlı olarak düzenlenen resmî ve kurumsal nitelikli etkinliklerdir (Karahüseyinoğlu, 2008a). Geleneksel Türk sporları, dini ve milli ritüelleri bünyesinde barındırmakla birlikte, Türk örf, adet ve geleneklerinde önemli bir yere sahip olan yardımseverlik ve misafirperverlik gibi değerlerin sergilendiği sosyal ve sportif organizasyonlara da zemin hazırlar. Bu spor organizasyonlarının temel amacı, kazanmayı ön planda tutmaksızın, rekabeti esas alan ve centilmenlik (fair play) ruhunun en yalın biçimde yaşandığı sportif etkinlikler düzenlemektir (Atabeyoğlu, 2000).

Geleneksel sporlar, Türk toplumunun savaştı, cesur, özgürlükçü ve dayanıklı yapısını yansıtan; bununla birlikte eğlence, rekabet, eğitim ve sağlık gibi çeşitli amaçlarla icra edilen oyunlar olarak tanımlanmaktadır (Gül vd., 2018). Bu sporlar ve oyunlar, bireylerin kolektif

bilinçlerini beslemenin yanı sıra, toplumsal hafızanın bir yansıması olarak da önemli bir işlev üstlenmektedir. Geleneksel değerler çerçevesinde şekillenen bireyler, bu sayede güçlü bir aidiyet duygusu geliştirebilmektedir. Ayrıca, geleneksel sporların ve oyunların, toplumların kültürel çözülme ve dejenerasyona karşı direncini simgeleyen bir unsur olduğu da belirtilebilir (Beşirli, 2015).

1.2. GELENEKSEL SPORLARIN ÖNEMİ

Geleneksel spor ve oyunların destanlarda, edebi eserlerde ve akademik çalışmalarda tanımlanması ile UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilmeleri, bu spor ve oyunların sahip olduğu yüksek kültürel değeri açıkça ortaya koymaktadır. Ancak, geleneksel spor oyunlarının zaman ölçümleri, puan sistemleri, ağırlık ve yaş kategorileri gibi unsurlarla modern spor müsabakalarına dönüştürülmesi, bu oyunların özgün yapılarının bozulmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, geleneksel biçimlerinin korunması büyük önem taşımaktadır. Öte yandan, zengin kültürel unsurlar içeren geleneksel spor oyunları, sürdürülebilir kalkınma kapsamında değerlendirilebilecek nitelikte olup, dünya ekonomisinin en hızlı gelişen alanlarından biri olan etkinlik turizminin önemli bir bileşeni olarak öne çıkmaktadır (Kylasov, 2019).

Toplumları bir arada ve güçlü kılan, paylaşılan ortak değerlere dayalıdır. Bu ortak değerlerden biri olan geleneksel spor oyunları, toplumların davranış biçimlerini ve iletişim özelliklerini yansıtarak, onların yaşam tarzlarını gösteren önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Türk halklarının geleneksel spor ve oyunları, köklü bir geçmişe sahip olan Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Eski Türk toplumlarında, iyi at binen, kılıç sallayan, ok atan, güreş tutan, yiğit, yürekli ve güzel ahlaklı bireylere “Alp” denirdi. Türk kültüründe "Alplık", Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sporculara hitaben söylediği “zeki, çevik ve güzel ahlaklı” kavramını simgelemektedir. Bu bağlamda, "zeki, çevik ve güzel ahlaklı" nesillerin yetiştirilmesinde ve Türk kültürünün sürdürülebilmesinde geleneksel Türk spor oyunlarının büyük bir önemi bulunmaktadır (Tamer, 2017).

Türk halklarının güçlü bir spor kültürüne sahip olmasının temelinde, zorlayıcı göçebe yaşam şartları, Türk töresine dayanan derin köklere sahip gelenekler ile birlikte eğitim-öğretim sistemleri ve askeri alandaki beceriler önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, binicilik, atıcılık, okçuluk, avcılık, kılıç kullanımı, yaya koşuları, güreş, gürz ve topuz kullanımı, labut atma, çöğen (polo), cirit, tepük, gökbörü, tomak ve matrak gibi geleneksel Türk sporlarında önemli ilerlemeler kaydeden Türkler, bu sporları hem geleneksel biçimde yaşatmış hem de bazılarını kurumsallaştırarak sistematik hale getirmişlerdir (Begiç & Kaya, 2019).

Geleneksel spor oyunları, spor kültüründe halkın yaratıcılığının somut bir yansıması olarak, spor ve rekreasyon alanındaki halk üretkenliğinin önemli bir ifadesidir. Genellikle kırsal kesimlerle özdeşleşen bu oyunlar, kültürel açıdan büyük bir öneme sahiptir. Geleneksel spor oyunlarının değeri, sadece kırsal, dini, kültürel ve rekreasyonel boyutlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda turizm ve etkinlik turizmi bağlamında da kendisini göstermektedir. Bu bağlamda, kırsal ve kültürel turizm destinasyonlarında geleneksel spor oyunları potansiyel bir turizm ürünü olarak yüksek bir değere sahiptir (Bjeljac vd., 2020). Ayrıca, bu tür oyunların etrafında düzenlenen organizasyonlar aracılığıyla spor mirası korunmakta, etnografik kırsal ve kültürel turizm gelişmekte, atalar mirası ve kolektif hafıza gelecek nesillere aktarılmakta ve geleneksel sporlarla ilgilenen turistlere unutulmaz deneyimler sunulmaktadır (Ćurčić vd., 2020). Küreselleşmenin etkisiyle sınırların giderek silikleştiği ve post-modern eğilimlerin yükseldiği günümüzde, yerelliği ön planda tutan geleneksel spor oyunları dünya genelinde artan bir ilgi görmektedir. Öte yandan, büyük ölçekli spor etkinlikleri birçok şehir, bölge ve ülke için turizm stratejilerinin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelmiştir (Kellett & Hede, 2008).

1.3. GELENEKSEL SPORLARIN ÖZELLİKLERİ

Geleneksel spor oyunları, doğal bir oluşum sürecinden geçerek günümüze kadar ulaşan bazı belirgin özelliklere sahiptir. Bu oyunlar, geleneksel hareket kültüründen türeyen etkinlikler olup, bir toplumun gelenekleri, kültürü, tarihi ve eski alışkanlıklarıyla doğrudan ilişkilidir. Bir kuşaktan diğerine aktarılır ve sürekliliği sağlanır. Ayrıca, hayatta kalma, geçim sağlama, çalışma teknikleri veya belirli mesleklerin beceri gelişimleri ile doğrudan bağlantılı olabilirler. Geleneksel spor oyunları, etkin bir şekilde oynanan fiziksel hareket oyunlarıdır ve kendi oyun materyallerini oluşturma ile oyun kurallarını belirleme konusunda büyük bir yaratıcılık içerirler. Bunlar, yerel veya bölgesel sosyalleşmenin bir parçası olarak, genellikle açık hava ortamlarında ve arkadaşlarla oynanır; bu da sosyal ve grup kimliği üzerinde önemli etkiler yaratır. Son olarak, bu oyunlar kendiliğinden (örneğin çocuklar veya yaşlıların boş zamanlarında) ya da organize edilmiş bir şekilde oynanabilir (Nasser, 2008).

Geleneksel Türk spor oyunlarının genel özellikleri, coğrafi ve iklim koşullarının etkisiyle şekillenmiş, yazılı olmayan ve mutabakata dayalı esnek kurallar ile belirlenmiştir. Bu oyunlar, usta-çırak ilişkisine dayanarak gelişmiş ve bilirkişilere büyük saygı duyulmuş, onlara inisiyatif yetkisi verilmiştir. Dinsel ritüellerin korunması, etkinliklerde toplumun önde gelen kişilerinin etkisi ve rolü de bu oyunların belirgin özelliklerindendir. Geleneksel Türk spor oyunlarında kurallar yazılı değildir, ancak yarışmanın doğası gereği tüm katılımcılar kuralları bilmektedir. Bununla birlikte, bazı durumlarda esnek ve farklı uygulamalar, oyunlara

katılanların ortak kararı ile değiştirilebilmektedir. Ortak kararlar alınırken, deneyimli ustaların verdiği kararlar genellikle tartışılmadan kabul edilmektedir (Şener vd., 2019; Olcay, 2024).

Geleneksel Türk spor oyunlarının özellikleri Karahüseyinoğlu (2008a) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- “Doğal “kendiliğinden” gelişen etkinlik oluşumu,
- Coğrafi ve iklim koşullarının etkisinde oluşum,
- Yazılı olmayan, esnek mutabakata gerektiren kurallaşma,
- Kurallarda bölgesel küçük farklılıkların olması,
- Usta çırak ilişkisinde şekillenme ve buna büyük saygı gösterme,
- Tecrübeli kişileri önemseme ve geniş inisiyatif kullanma yetkisi verilmesi,
- Spor dalının ve sporcunun toplum tarafından önemsenmesi,
- Organizasyon ve faaliyetlerde daha çok erkek egemen yapı,
- Günümüz koşullarına göre daha az kısıtlayıcı giysi ve malzeme gereksinimi,
- Geleneksel ve dinsel ritüelleri koruyan ve yücelten yapı,
- Zamana karşı değil, kazanma ve kaybetmeye yönelik sonuçlanma,
- Sonucu yetenekten daha çok güç ve kuvvetin etkilemesi,
- Organizasyonlarda daha çok topluluğun önde gelen kişilerinin etkisi ve rolü,
- Başarıda itibar ve onur kazanma isteğinin motivasyon sağlaması,
- Kategorilerinin fiziksel özelliklere göre değil önceki başarıya göre şekillenmesi.”

1.4. GELENEKSEL SPORLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Geleneksel sporlar ve oyunlar, toplumların kültürel çeşitliliğini yansıtan önemli birer simge olarak işlev görmektedir. Bu oyunlar, hoşgörü, karşılıklı anlayış ve saygının tesis edilmesinin yanı sıra barış kültürünün inşasında da etkili araçlardan biridir. Ayrıca, kuşaklar arası iletişimi güçlendirerek ve çevreye saygıyı teşvik ederek sürdürülebilir kalkınmaya katkı değer katkılar sağlamaktadır. UNESCO ve TAFISA, toplumsal gelişim ve sosyal uyum bağlamında geleneksel spor ve oyunların çok yönlü yararlarını dikkate alarak, bu kültürel değerlerin korunması ve desteklenmesini öncelikli amaçlar arasında görmektedir. Ancak, küreselleşme ve spor disiplinlerinin standartlaştırılması sürecinin birleşik etkisiyle birçok geleneksel spor ve oyun ya yok olmuş ya da yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu

nedenle, UNESCO ve TAFISA, geleneksel spor ve oyunların korunması ve teşvik edilmesi yönünde acil eylem çağrısında bulunmuşlardır (Bronikowska & Prabucki, 2014).

Geleneksel spor ve oyunlar, tüm kültürlerde evrensel bir iz düşüme sahip olsa da bilimsel alanda genellikle gizli kalmış, görmezden gelinmiş veya çok az tanınmıştır. Ancak, geleneksel oyunlar sadece bir uyarılık olarak görülmemektedir; her toplumda kültürel bir kimliğin parçası haline gelir. Bu durum, oyunların orijinal bağlamlarında yerel görgülere, topluluk bağlarını oluşturmada ve yaşam anlayışında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Dolayısıyla, bu oyunların içinde bulundukları toplumun bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür (Olcay, 2024).

Geleneksel spor ve oyunlar, sadece toplumların değil, aynı zamanda toplulukların, mahallelerin ve bireylerin de kültürel yansımalarını temsil etmektedir (Bronikowska vd., 2015). Bu spor ve oyunlar, türlerine, müsabaka dönemine (sezon), coğrafi bölgeye, gelenek ve ritüellere, ayrıca cinsiyet ve yaş gruplarına göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Geleneksel spor ve oyunlar, top oyunları, atış sporları, dövüş sanatları, hayvan (özellikle atlı) sporları, lokomotor oyunlar, akrobasi, akıl oyunları ve fırlatma oyunları gibi farklı kategoriler altında incelenebilir (Bjeljac vd., 2020).

Dünya Etnospor Topluluğu, tüm kıtalardan 48 ülkeden bilim insanlarını, geleneksel oyun organizatörlerini ve etnospor etkinliklerinin paydaşlarını bir araya getirmektedir. Dünya genelinde yerli, geleneksel, tarihî ve bölgesel halk sporları, farklı milletlerden ve etnik azınlıklardan gelen oyunlarla zengin ve çeşitli bir kültürel mozaik sunmaktadır. Bu oyunlar, yalnızca farklılıklarıyla değil, aynı zamanda paylaştıkları ortak özellikler aracılığıyla da dikkat çekmektedir. Dünya Sporları Ansiklopedisi, dünya çapında 3.000'den fazla geleneksel spor ve oyunu kayıt altına almıştır. Geleneksel spor ve oyunların kültürel miras açısından taşıdığı önem UNESCO tarafından resmi olarak kabul edilmekte olup, bu nedenle söz konusu kültürel mirasın araştırılması ve kültürel süreklilik perspektifinde gelecek kuşaklara doğru şekilde aktarılması gerekmektedir (Linaza vd., 2013).

1.5. TÜRKLERDE SPORUN TARİHSEL DÖNEMLERİ

Gerçekleştirilen araştırmalarda Türk spor tarihi üzerinde incelenen temaların çoğunlukla benzer odak noktalarına sahip olduğu görülmektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, Türk spor tarihinin üç temel dönem çerçevesinde incelenebileceği söylenebilir. Bu dönemlerden ilki, Türklerin köklü bir geçmişe dayanan zengin bir spor kültürüne sahip olduklarını ortaya koyan araştırmaları kapsamaktadır. Söz konusu çalışmalarda, Türk topluluklarındaki sportif faaliyetlerin çeşitliliği; eski Çin kaynaklarına ve

çeşitli arkeolojik buluntulara dayanılarak açıklanmıştır (Kunter, 1938). Özellikle Orta Asya'da gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalarda ulaşılan veriler, Türk toplumlarında sportif etkinliklerin Proto-Türk dönemine kadar uzandığını göstermektedir (Sökmen, 1987).

Anadolu coğrafyasında farklı dönemlerde kurulan pek çok devletin, askeri örgütlenmeleri, savaş stratejilerine dayalı yapılanmaları ve savunma ile saldırı becerilerine bağlı olarak şekillenen bir spor anlayışına sahip oldukları belirtilmektedir. Türk toplumlarında sporun ve fiziksel etkinliklerin tarihsel temelleri irdelendiğinde, bu yapının temelinde askeri karakterin ve fetihçi anlayışın belirleyici olduğu görülmektedir. Savaş hazırlıkları kapsamında sporun ve sportif faaliyetlerin önemli bir yer tuttuğu da çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur (Güven, 1992; Güven, 1999; Türkmen, 1996). Bu çerçevede, Türklerde ilk dönem spor uygulamalarına bakıldığında, askeri nitelikli spor dallarının öne çıktığı açıkça gözlemlenmektedir (Yıldız, 1979).

Türkler, savaşlara hazırlık sürecinde bedenin güçlü ve dinç tutulmasını önemsemiş; aynı zamanda çeşitli faaliyetlerle meşgul olmayı, dini inanışlarıyla da destekleyerek spor ve sportif etkinliklerin gelişimini sağlamışlardır. Spor kültürüne yaptıkları katkılar dikkate alındığında, Türklerin gittikleri coğrafyalarda kendi spor anlayışlarını tanıttıkları, bu bölgelerde spor alanları inşa ettirdikleri ve bu alanlarda sportif faaliyetlerin sürdürülmesini sağlayacak düzenlemeler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise spora olan ilgi, sporla aktif olarak ilgilenen padişahların varlığıyla somutlaşmış; bu padişahların kimi zaman doğrudan yarışmalara katıldıkları da kaynaklarda yer almaktadır (Kahraman, 1995).

Uzak Doğu'dan Mezopotamya'ya, oradan da Anadolu coğrafyasına kadar uzanan bölgelerde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar neticesinde; güreş, kılıç kullanımı, okçuluk, at biniciliği, at üzerinde top ve sopayla oynanan çöğen (polo), cirit, mızrak atma, at üzerinde oğlak yakalama olarak bilinen gökbörü, ip üzerinden sopa sıçratma oyunu olan cop, kralı karşılama koşusu seyirtme, avcılık, pujila (boks), silahlı donanımla gerçekleştirilen yüzme, kılıç dansı matrak, saplı aletle rakibin sırtına vurma biçimi taş atma, ağırlık kaldırma, tomak ve silahlı donanımla yapılan kayak gibi savaş becerilerini geliştirmeye yönelik temel sporların uygulandığı belirlenmiştir (Fişek, 1985).

Türk spor tarihçileri arasında, geçmişte birçok spor dalının Türkler tarafından icra edilmesi temelinde, bu sporların kökeninin Türk kültürüne ait olabileceği görüşü savunulmaktadır. Ancak, bu döneme ilişkin Türk spor tarihi araştırmalarının büyük bir kısmının, alanında uzman sosyal bilimciler ve araştırmacıların titizliğiyle yürütüldüğünü söylemek güçtür. Buna karşın, pek çok spor etkinliğinin Türklerin kültürel pratikleri doğrultusunda şekillendiği ve zaman içerisinde değişim geçirdiği öne sürülebilir. Türk

toplumlarında savunma ve korunma amaçlı geliştirilen fiziksel aktivitelerin, oyunlaştırılarak belirli kurallar içerisinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda, geleneksel güreş türleri olan yağlı güreş, şalvar güreşi, kuşak güreşi, karakucak güreşi, aba güreşi ile birlikte atlı sporlar, kız-kelin kovuv, kökbörü, atlı cirit, atlı polo, atlı rahvan, okçuluk ve menzil ciridi gibi spor etkinlikleri sayılabilir (Türkmen, 1996; Türkmen vd., 2005).

Sosyal bilimciler arasında genel olarak kabul gören görüşe göre, Türkler sporu öncelikle bir eğlence biçimine dönüştürmüş ve önemli gün ile törenlerde geleneksel hale getirmişlerdir. Tarihsel süreçte göçebe yaşam tarzını tercih eden Türkler, oldukça ufak yaşlardan itibaren yaşamlarını sürdürebilmek için doğal çevre koşullarına uyum sağlamak zorunda kalmışlardır. Bu zorunluluk, Türklerin doğal yaşamda çok yönlü işlevlere sahip olan “atı” evcilleştirip kontrol altına almalarını gerektirmiştir. Dolayısıyla, evlenmek isteyen bir Türk gencinin, iyi bir at binicisi olmanın yanı sıra güreş ve toplum tarafından kabul gören kahramanlık niteliklerini sergilemesi beklenmiştir. Gençler, bu becerilerini sergilemek üzere düzenlenen şenlikler ve çeşitli yarışmalar aracılığıyla kendilerini kanıtlama fırsatı bulmuşlardır. Bu nedenle, gençlerin yeteneklerini test edebilmeleri için sık sık organizasyonlar tertip edilmiş ve organizasyonlarda başarı elde edenler toplum içinde saygın bir konuma yükseltilmiştir (Güven, 1992). Bu bağlamda, Türklerin günlük yaşamlarında spor organizasyonlarının sayısı ve faaliyet çeşitliliği oldukça yüksek düzeydedir.

Türk spor tarihinin ikinci dönemi, Osmanlı Devleti döneminde gerçekleşen spor faaliyetlerini kapsamaktadır. Tarihi belgeler açısından en zengin dönem olmasına karşın, Osmanlıca yazılmış arşiv belgeleri, birçok spor bilimcinin bu kaynaklara erişimini önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Buna rağmen, bu döneme ilişkin kaynaklara dayanarak yapılmış bilimsel araştırmalar mevcuttur (Kahraman, 1995). Ancak, bu çalışmalar en son açılan arşiv belgeleri doğrultusunda güncellenmemiş ve yeni tarihî dokümanlarla desteklenmemiştir.

Osmanlı Devleti gibi köklü bir devlet geleneğine sahip döneme ait spor faaliyetlerini kapsayan kapsamlı araştırmalar neredeyse yok denecek kadar sınırlıdır. Osmanlılar döneminde spor, devlet yönetimi, ekonomi, siyaset ve hukuk gibi alanlardan bağımsız bir olgu olarak ele alınmamıştır. Osmanlı Devleti’nin kuruluş, yükseliş, duraklama ve çöküş dönemlerinde sporun amaçları ve türlerinde belirgin değişimler gözlemlenmektedir. Kuruluş döneminde dağcılık, binicilik, avcılık, güreş, okçuluk ve kılıç kullanımı gibi faaliyetler, örgütlü ve kurallı biçimde spor formasyonu çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar Türk sporu daha çok başkentte, sarayda ve ordu içerisinde yaygınken; II. Bayezid döneminde okullarda, II. Selim zamanında ise Osmanlı topraklarına yaygınlaşmış, kimi zaman yarışma, kimi zaman da gösteri amaçlı olarak yapılmıştır (İmamoğlu vd., 2000).

Osmanlı döneminde spor faaliyetlerinin iki temel yapısal çerçevede yürütüldüğü görülmektedir. Birincisi, halkın kendi inisiyatifiyle ve zengin kişilerin öncülüğünde düzenlenen organizasyonlardır; ikincisi ise devletin desteklediği ve saray çevresinin katılımıyla gerçekleştirilen sportif etkinliklerdir. Halkın kendi gayretiyle oluşturduğu düğünler, bayramlar, şenlikler ve işlerin yoğun olmadığı dönemlerde eğlence amaçlı yapılan faaliyetler genellikle küçük ölçekli ve yerel niteliktedir. Toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak, toplumun önde gelenleri ve kanaat önderleri tarafından okul, cami, çeşme gibi yapılar için düzenlenen etkinlikler ise sınırlı katılımlı yerel faaliyetler olarak değerlendirilir. Buna karşın, saray çevresinde devlet destekli olarak düzenlenen organizasyonlar, çok sayıda katılımcı ve seyirciyi bir araya getiren büyük ölçekli etkinliklerdir. Bu tür organizasyonlarda başarılı sporculara önemli ödüller verildiği bilinmektedir. Ayrıca, bu organizasyonlara devletin üst düzey bürokratları ile bazı padişahlar ve sadrazamların sporcu olarak katıldığı ve yarıştığı tarihsel kayıtlarda yer almaktadır. Osmanlı döneminde sporun kurumsallaşarak, günümüz kulüpleşme yapısına benzer şekilde, spor tekkeleri aracılığıyla organize edilip yaygınlaştırıldığı da görülmektedir (Fişek, 1980; Kahraman, 1995).

Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemi spor tarihini, gelişen ve yaygınlaşan spor dallarındaki değişimler nedeniyle üçüncü dönem olarak değerlendirmek mümkündür. Türk sporunun tarihsel süreç içerisinde farklı evrelerden geçtiği bilinmektedir. Bu evrelerin her birinde, Türk toplumunda gerçekleştirilen spor faaliyetleri ve sportif oyunlar, toplumsal değişimlerden etkilenmiştir. Osmanlı'nın Avrupa ekseninde ilerlemeyi benimseyen aydın ve yöneticileri, bu dönemde spor alanındaki referanslarını ağırlıklı olarak Batı'dan temin etmişlerdir. Özellikle Batı'daki spor hareketlerini yakından takip eden Türk aydınları, yurda döndükten sonra Batı'daki spor modellerini uygulamaya koymuşlardır (Akın, 2004).

Modern sporların Türkiye'de ilk uygulama alanlarının, özellikle kalabalık ve büyük yerleşim merkezleri olan İzmir ve İstanbul olduğu görülmektedir (Güneş, 2005). Bu dönemde modern sporların yaygınlaşmasında yalnızca yabancı aileler veya azınlıkların etkisi söz konusu olmamıştır. Dünya genelinde faaliyet gösteren "Young Men's Christian Association" (YMCA) yani "Genç Hristiyanlar Birliği" örgütü çatısı altında da çeşitli spor etkinliklerinin gerçekleştirildiği bilinmektedir (Toprak, 1994; Okay, 1997). Türkiye'de modern sporların büyük bir kısmının ilk faaliyetleri ve organizasyonları, bu iki faktörün etkisiyle ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devleti ile tarihsel ve kültürel bağları olan Türkiye Cumhuriyeti'nin spor faaliyetlerinde, Osmanlı döneminin derin izlerinin yer aldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde sporun başlangıcında Osmanlı döneminin önemli bir etkisi olduğu ve Osmanlı yönetiminden devralınan mirastan gençlik ile spor konularını ayrı tutmanın mümkün olmadığı

ifade edilmektedir (Hiçyılmaz, 1983). Ayrıca, birçok modern sporun Türk toplumu ile tanışmasının geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde gerçekleştiği bilinmektedir. Batı’da eğitim gören spor bilimcilerinin, oradaki sportif faaliyetleri Türkiye’ye taşımaları bu dönemde gerçekleşmiştir. Türkiye’de modern sporların yaygınlaşmasında özellikle Mektebi Sultani (Galatasaray Lisesi) öğrencileri ve öğretmenlerinin katkıları önemli bir rol oynamıştır.

1.6. GELENEKSEL TÜRK SPORLARI

Spor faaliyetleri ve fiziksel etkinlikler, toplumların kültürel pratiklerinden ayrı düşünülemez. Kültürün tamamlayıcı unsurlarından biri olan spor, içinde yer aldığı ve gerçekleştirildiği toplumun özelliklerine göre biçimlenmektedir. Kültürün bütününe oluşturan unsurlardan biri olarak spor, toplumun kültürel yapısından etkilenmekle kalmayıp, aynı zamanda popülerliği ve sosyalliği nedeniyle kültürü etkileme gücüne sahiptir (Yetim, 2000). Spor, bir kültür unsuru olarak bireylerin ve toplumların düşünce ile davranış kalıplarını şekillendirmekte ve diğer kültürel öğeleri etkileyerek ulusal kimliklerin oluşmasına katkı sağlamaktadır (Güven, 1992). Sporun kültürel öğelerin nesilden nesile aktarılmasındaki rolü, yalnızca bu uygulamaların gelecek kuşaklara aktarılmasıyla tam anlamıyla anlaşılabilecektir.

Toplumda gerçekleştirilen tüm hareketler, her zaman halk tarafından kabul olup sonraki nesillere aktarılmaz. Bireyler ve toplum, kendi norm ve değerleri doğrultusunda bu hareketleri elekten geçirir; bazılarını sonraki kuşaklara taşıırken, bazılarını tarihin derinliklerine bırakır. Toplumda kabul görüp süreklilik kazanan hareket ve davranışların tekrarlanması, bu unsurların gelenekleştiğinin önemli göstergeleridir. Türk milletinin diğer milletlerden ayrışmasında belirleyici rol oynayan unsurlardan biri olan Türk halk kültürü, Türklerin göç edip yerleştiği, devlet kurduğu ve egemenlik sürdüğü tüm coğrafyaları kapsamaktadır. Anadolu’da geleneksel hayatı devam ettiren toplulukların asırlar boyunca kendi kültür, dil ve estetik anlayışlarıyla oluşturup yaşattıkları ortak kültüre Türk halk kültürü denilmektedir. Türklerin yaşadıkları bölgelere ve kültürel yapıya ait spor ve benzeri fiziksel etkinlikler de Türk toplumunun kültüründe yer alan temel unsurlardan biri olarak bilinmektedir (Hüseyinoğlu, 2007).

Geçmişten günümüze, kaybolan ya da yaşatılmakta olan; hoşça vakit geçirmeyi sağlamakla birlikte, yardım ve rekreasyonel amaçlar da taşıyan, gelenekselleşerek günümüze kadar değişim gösteren ya da değişmeden aktarılan ritüelleri içeren sportif faaliyetlere, günümüz terminolojisiyle “geleneksel Türk sporları” denilmektedir. Bu sporlar, Türk halkının oldukça uzun yıllar devam eden kültürel pratikleri arasından süzülerek günümüze ulaşmıştır. Geleneksel Türk sporlarının oluşumunda, Türklerin yaşam biçimi, doğuştan getirdiği özellikler ve yaşadıkları coğrafyanın etkileri açıkça gözlemlenmektedir (Güven, 1992). Bu sporlar, daha çok panayır, şenlikler, özel eğlence törenleri, resmi ya da halk tarafından gönüllü kişilerce

organize edilen etkinlikler vasıtasıyla ve kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar taşınmıştır (Yıldıran, 2000).

1.6.1. Geleneksel Güreşler

İnsanların mücadele gerektiren en eski uğraşlarından biri olarak kabul edilen güreşin, insanın korunma amacıyla gerçekleştirdiği atma, tutma ve boğma gibi bedensel hareketlerin zamanla karşılıklı güç denemelerine dönüşmesiyle ortaya çıktığı genel bir kabul görmektedir (Polga, 1998). Eski Türkçe’de “küreş” kelimesinden türeyen güreş terimiyle ilgili olarak, Kaşgarlı Mahmut’un “Divânu Lügati’t-Türk” adlı eserinde “kür” kelimesinin yiğit, sarsılmaz, cesur ve kabadayı anlamlarını taşıdığı; “eş” kelimesinin ise eşleme veya arkadaş anlamına geldiği belirtilmiştir. Bu iki kelimenin birleşmesiyle, yiğit ve cesur bir kişinin, kendisi gibi kahraman bir başka kişiyle eşleşerek boğuşması, dalaşması anlamında kullanılan “küremek” fiilinden türediği ifade edilmektedir. Kavram, daha sonra Türkçede “güreş” biçimini almış olup, Moğolca’da “güraş”, Çağatayca’da “küremek” ve Yakut Türkçesi’nde ise “küreş” şeklinde kullanıldığı belirtilmektedir (Avcuoğulları, 1993).

Güreş, iki sporcunun belirlenen kurallar çerçevesinde, rakibe üstünlük sağlama amacıyla kas gücü ve teknik beceriyi kullanarak çeşitli oyunlarla mücadele ettiği bedensel bir faaliyettir (Tayga, 1990). Dünyada birçok milletin kültürel özelliklerini yansıtan, temelinde karşılıklı iki kişinin rekabetine dayanan farklı kategorilerde güreş türleri bulunmaktadır. Japonya’da Judo, İran’da Kurt-Glaki ve Mazanderam, Rusya’da Tchadba Guech, Kouresse Kork ve Sambo, İzlanda’da Plima, Kazakistan’da Kureş, Tataristan’da Kuraş, İspanya’da Konorska, Amerika’da Keç-Es, Pakistan’da Kustive ve Gürcistan’da Çuda Oba olarak adlandırılan bu çeşitler, farklı coğrafyalarda farklı isimler ve biçimlerle varlık göstermektedir (Kaçmaz, 1992).

Türk kültüründe spor kavramıyla özdeşleşen güreş, özel bir öneme sahiptir. Türkler, Orta Asya’da bulundukları zamanlarda güreşin birçok çeşidini geliştirmiş ve uygulamışlardır. Güreş, Anadolu’ya Türklerin yerleşmeye başladığı dönemler öncesinde de Akdeniz kültüründe özellikle Mısırlılar ve Yunanlılar arasında önemli bir spor dalı olarak varlık göstermekteydi. Anadolu’ya göç eden Türkler ve Moğollar, kendi Asya kökenli yerel güreş kültürlerini Orta Çağ’da Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerine taşıyarak, bu coğrafyalarda kültürel çeşitliliğin artmasına katkıda bulunmuşlardır (Stokes, 1996). Türk toplumları tarafından değer verilen ve her yaştan bireyin katıldığı, zaman içinde bazı kuralları değişse de günümüze kadar geleneksel olarak sürdürülen güreş türleri, bu kültürel çeşitlilik içinde değerlendirilmelidir. Yağlı güreş, karakucak güreşi, şalvar güreşi, aba güreşi (kapışmalı ve aşırı tırmalı), kuşak güreşi gibi biçimler,

Türk coğrafyasında farklılaşmalar yaşasa da bazı ritüelleri nispeten koruyarak günümüzde de uygulanmaktadır (Hüseyinoğlu, 2007).

Aba Güreşleri, Türkiye'nin Gaziantep ve Hatay bölgelerinde yerel düzeyde gerçekleştirilen güreş türleridir. Farklı giysi kullanımı nedeniyle tutuş teknikleri değişiklik gösterse de Rusya'da yapılan "sambo" güreşleriyle benzerlikler taşımaktadır (Stokes, 1996). Aba güreşleri, tutuş ve yöresel farklılıklara bağlı olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Gaziantep ve çevresinde yaygın olan güreş türüne "aşırıtmalı aba güreşi", Hatay bölgesinde uygulanan ise "kayışmalı aba güreşi" adı verilmekte ve her iki tür de farklı organizasyonlar çerçevesinde düzenlenmektedir. Aba güreşi ismini, pehlivanların üzerinde taşıdığı özel bir kıyafet olan "aba"dan almaktadır. Aba; yakasız, kaban uzunluğunda, yarım kollu, koltukaltı kısmı kol ucundan koltuk altına kadar kesik, keçeyle benzer yapıda kalın kumaş veya kaba deriden hazırlanan bir güreş kıyafetidir. Gaziantep ve Hatay yöresindeki köylerde en az iki adet bulunan aba, genellikle köy halkının ortak malı olarak kabul edilir. Üstüne giyilen abayı sıkıca belde tutan ise farklı bir kumaştan yapılan kuşaktır (Güven, 1992).

Aba güreşi için genellikle çim kaplı yeşil alanlar veya toprak zeminli köy meydanı, harman yeri ya da düz bir saha yeterli olmaktadır. Hatay bölgesinde düzenlenen kayışmalı aba güreşlerinde bu alan "mersah" olarak adlandırılırken, Gaziantep yöresinde gerçekleştirilen aşırıtmalı aba güreşlerinde aynı alan "çukur" terimiyle ifade edilmektedir (Sarı, 1992). Güreş esnasında erkekler, müsabaka alanının çevresinde toplanırken, kadınlar ise köy evlerinin damlarına çıkarak sessiz ve saygılı bir ortamda müsabakaları izlemektedir. Günümüzde ise güreşler, çoğunlukla çevresi tribünlerle çevrili yeşil alanlarda yapılmakta ve seyirci kitlesi kadın-erkek ayrımı gözetilmeksizin bir arada bulunmakta; bu durum, geçmiş dönemlere özgü geleneksel atmosferin kaybolmasına yol açmıştır (Hüseyinoğlu, 2007).

Aba güreşleri, yöredeki en yaşlı ve deneyimli pehlivanlar arasından seçilen çarkacı veya çarkçı olarak adlandırılan hakemler tarafından yönetilmektedir. Hatay yöresinde gerçekleştirilen aba güreşlerinde, orta hakemlerin ellerinde saygınlığı simgeleyen bir "asa" bulunurdu. Hakemler, aba güreşlerinde güreşçilerin arasına girerek müdahalede bulunur ve herhangi bir düdük kullanılmazdı. Aba güreşlerinde yenilgi ve galibiyeti belirleyen kendine özgü kurallar mevcuttur. Aşırıtmalı aba güreşinde, "el aşırın" olarak adlandırılan güreşçi kuşaktan elini çektiği anda mağlup sayılır. Kayışmalı aba güreşinde ise "el aşırma" kavramı yerine, güreşçiler abalarının göğüs kısmına dikilmiş deri bölümünden tutarak mücadele eder; burada yenilgiyi tayin eden farklı kurallar geçerlidir (Şahin, 1999).

Aşırıtmalı aba güreşlerinde, galip gelen güreşçiye "top" adı verilen birkaç metre uzunluğunda bir kumaş parçası ödül olarak takdim edilirdi. Güreşçiler, bu bez parçasının

manevi anlamı nedeniyle yoğun bir mücadele sergilerlerdi. Benzer biçimde, eski Yunanlıların kutsal zeytin dalı veya defne dalı için yarıştıkları da literatürde belirtilmektedir. Günümüzde ise ödüller çeşitlenmiş olup, altın ve para gibi maddi ödüllerin yanı sıra, bazen halı ve giyim eşyaları gibi ek hediyeler de verilmekte olduğu ifade edilmektedir (Şahin, 2003).

Aba güreşlerinin birçok geleneksel unsuru günümüzde hâlâ korunmakta ve bu sporun yapısında önemli bir değişim gözlenmemektedir. Benzerlik taşıyan Judo ise modern bir spor dalı olarak olimpiik seviyede tanınmakta ve kabul görmektedir (Sarı, 1992). Bulunduğumuz dönemde aba güreşlerinin organizasyonu, Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu çatısı altında, bazı yerel yönetimler ile gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Şalvar Güreşi, pehlivanların geniş şalvarlar giyip belden yukarısını çıplak bırakarak gerçekleştirdikleri bir güreş türüdür. Günümüzde özellikle Kahramanmaraş ili ile çevresindeki ilçe ve köylerde yapılmakta olup, çok eski dönemlerde Türkmenler arasında da yaygın olduğu ifade edilmektedir (Gürsoy, 1996). Dünya genelinde bazı varyasyonları bulunmakla birlikte, Türkiye’de yalnızca Kahramanmaraş bölgesinde, özellikle Afşin, Elbistan ve Göksu ilçelerinde uygulanan şalvar güreşinin Orta Asya ve diğer Asya steplerinde şekillendiği belirtilmektedir (Türkmen, 2006). Başlangıçta pırpıt ve kispet uzunluğundaki şalvarlarla gerçekleştirilen bu güreşler, zamanla gelenekteki değişim sonucu günümüzde özel olarak dikilmiş kısa şalvarlarla yapılmaktadır. Şalvar güreşinde tüm hareketler ayakta gerçekleşir. Rakiplerden birinin üstün sayılabilmesi için, yağlı güreş ve karakucak güreşlerinde olduğu gibi, diğerinin göbeğinin yukarı bakacak şekilde yere getirilmesi gerekmektedir. Üstünlük sağlayan pehlivan, mağlup olanın taraftarlarından en az iki kişiyle güreşmeden şalvarını çıkartmaz. Şalvar güreşi de yağlı güreş ve karakucak güreşi gibi, davul ve zurna eşliğinde icra edilmektedir (Güven, 1992).

Şalvar güreşlerinin organizasyonu, temel olarak Geleneksel Spor Dalları Federasyonu tarafından yürütülmekte olup, özel günlerde ise yerel yönetimler veya toplumda saygınlık ve itibar sahibi bazı kişiler tarafından düzenlenmekte ve federasyonun desteği sağlanmaktadır. Kahramanmaraş ilinde, şalvar güreşlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla, etrafı tribünlerle çevrili ve çimlendirilmiş özel bir saha bulunmaktadır. Bu saha, çeşitli organizasyonlara ev sahipliği yaparken, bunun dışında düzenlenen etkinlikler farklı yerleşim birimlerinde, toprak zemin veya yeşillendirilmiş düz alanlarda gerçekleştirilmektedir (Hüseyinoğlu, 2007).

Karakucak Güreşi, Orta Asya kökenli olup Türklerin özgün ve milli geleneksel güreş dallarından biridir (Güven, 1992). Tarihsel olarak yaklaşık on asırdır var olduğu belirtilmekte ve temel kurallarında önemli bir değişiklik olmaksızın Türkiye’nin pek çok bölgesinde yaygın şekilde uygulanmaktadır. Bu güreş türü, düz zeminlerde, çimen veya toprak üzerinde, çayırlarda ve harman yerlerinde, üst vücut kısmı göbekten yukarı çıplak olacak şekilde

gerçekleştirilir. Alt beden ise “pırpıt” adı verilen özel bir kumaştan üretilmiş yarım pantolonla kaplanır ve güreşçiler çıplak ayakla mücadele eder (Gürsoy, 1996). Karakucak güreşi, temel özellikleri bakımından yağlı güreşe benzemekle birlikte, vücuda yağ sürülmeden icra edilmektedir. Bu güreş türünde güreşçiler, kispet yerine siyah kıldan örülmüş ya da beyaz kumaştan dikilmiş, vücuda sıkı oturan pırpıtlar giymektedir. Günümüzde yerel organizasyonlarda kısa pantolonla da güreş yapılabilir. Karakucak güreşleri, sıkletlere göre düzenlenen müsabakalar şeklindedir. Türkiye’de Karakucak güreşi, özellikle Orta ve Doğu Anadolu’nun bazı yörelerinde; Kahramanmaraş (Bıyıklı, 1993), Amasya, Tokat, Samsun, Çorum, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Yozgat illerinde yaygın olarak icra edilmektedir. Ayrıca büyük şehirlerde, bu illere ait dernek ve vakıflar aracılığıyla karakucak güreşi faaliyetleri sürdürülmektedir. Örneğin, Bursa’da her sene mayıs ayının son haftasında organize edilen karakucak güreşleri önemli bir etkinliktir. Modern minder güreşi, yani serbest güreş, karakucak güreşinden türemiştir ve bu alanda Olimpiyat, Dünya ve Avrupa şampiyonlukları elde eden birçok milli güreşçi, karakucaktan minder güreşine geçiş yapmış başarılı sporculardır (Güven, 1992).

Yağlı Güreş, Türklerin yüzyıllardır benimseyip geliştirdiği ve çeşitli ritüellerle zenginleştirdiği önemli kültürel spor dallarından biridir. Türklerin ata sporları arasında yer alan bu güreş türünde, geçmişten günümüze pek çok gelenek korunarak yaşatılmaktadır. Kendi özgün töresel ve törensel uygulamaları ile farklı kültürel unsurlar barındıran geleneksel Türk sporlarından biri olan yağlı güreş, günümüzde de popüleritesini korumaktadır (Güven, 1993; Yıldırım, 2000). Tarihî ve kültürel bağlamda değerlendirildiğinde, temelinde dostluk, kardeşlik ve yiğitlik gibi değerlerin yer aldığı bu organizasyonlar, zaman içerisinde çeşitli değişimlere uğrayarak günümüze ulaşmıştır. Bazı ritüellerde gözlemlenen değişikliklere rağmen, Türkiye Güreş Federasyonu çatısı altında yürütülen ve diğer geleneksel Türk sporlarına kıyasla daha yoğun ilgi gören etkinliklerden biridir. Yağlı güreş, özellikle Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde daha yaygın olarak düzenlenmekte olup, Türkiye genelinde de çeşitli yerlerde aktif şekilde gerçekleştirilmektedir (Gürsoy, 1996).

Yağlı güreşlerde, sporculardan birinin mutlaka diğerine üstünlük sağlaması gerekmektedir; dolayısıyla güreşçiler arasında beraberlik söz konusu değildir (Ayar, 1983). Müsabakaların kesin bir kazananla sonuçlanması zorunludur. Geçmişte, süre sınırlaması olmadan gerçekleştirilen karşılaşmaların günlerce devam ettiği bilinmektedir. Ancak günümüzde bu uygulamaya son verilmiş ve müsabakalara süre kısıtlaması getirilmiştir. Diğer boylarda yapılan güreşler tamamlandıktan sonra “baş pehlivanlık” müsabakaları düzenlenmekte ve böylece organizasyon sona ermektedir.

Günümüzde sembolik bir ritüel haline gelen güreş ağalığı seçimleri, güreşlerin son günü gerçekleştirilir. Geçmişte, güreş ağalığı unvanı, güreşi seven, geniş kesimlerce tanınan ve sevilen, davranışlarıyla örnek teşkil eden ve sözlerine itibar edilen; genellikle yakın veya çevredeki köylerde ikamet eden bireylere, sembolik törenlerle halk tarafından layık görülürdü. Bu unvan, yalnızca sportif bir organizasyonun sembolik temsilcisi olmakla kalmayıp, aynı zamanda gelecek yıl düzenlenecek güreşlerin maddi ve manevi yükümlülüklerini üstlenmeye halkın ittifak ettiği kişilere verilmekteydi. Geleneksel uygulamada, güreşlerin son gününde öğleden sonra bir kuzu artırmaya çıkarılır; adaylar kısa bir artırma sürecine tabi tutulur ve kuzu, önceden belirlenmiş adayın önüne bırakılarak ağa seçimi tamamlanırdı. Ancak, günümüzde yapılan ağa seçimlerinde bu geleneksel kriterlerin göz ardı edildiği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır (Karahüseyinoğlu vd., 2006).

Yağlı güreşler arasında en prestijlisi, her yıl Edirne'nin Saray içi bölgesinde düzenlenen geleneksel “Kırkpınar” yağlı güreşleridir (Bıyıklı, 1993). Kırkpınar yağlı güreşlerinin diğer yağlı güreşlerden ayrışması, Türkiye’de “baş pehlivanlık” unvanının bu organizasyon kapsamında, adeta bir Türkiye Olimpiyatı niteliğinde mücadelelerle belirlenmesinden kaynaklanmaktadır (Karahüseyinoğlu vd., 2006). Bu durum, Kırkpınar yağlı güreşlerinin, yerel düzeyde gerçekleştirilen diğer güreş etkinliklerine kıyasla hem pehlivan hem de izleyici katılımının daha yüksek olmasına neden olmaktadır.

Kırkpınar’ın yeni ağası, Hıdırellez dönemine yakın zamanlarda kırmızı bantlı balmumu göndererek, çevredeki diğer ağaları Kırkpınar müsabakalarına davet ederdi. Davet edilen ağalar, himayeleri altındaki pehlivanlarla birlikte, olanakları doğrultusunda hazırladıkları armağanlarla müsabakalara katılım sağlardı. Bu getirilen hediyeler, güreş organizasyonu ile ilgili giderlerin bir kısmını karşılamaya yaramakla birlikte, kalan masraflar güreş ağası tarafından üstlenilirdi. Kırkpınar ağası, organizasyonun tüm sorumluluğunu taşımakla kalmaz; aynı zamanda hakemleri eski usta pehlivanlar arasından seçer ve verilen kararlar kesin olup, itiraz kabul edilmezdi. Cumhuriyet döneminde ise Kırkpınar ağalığı kurallara bağlanmış ve her yıl düzenlenen açık artırma sonucunda sonraki senenin Kırkpınar ağası belirlenmiştir (Yıldız, 1979).

Kuşak Güreşi, Kırım lehçesinde “küre” olarak adlandırılan ve özellikle Hıdırellez kutlamaları ile “tepreş” adı verilen eğlenceler ve düğünlerde gerçekleştirilen bir güreş türüdür. Romanya ve Türkiye’de yaşayan Kırım Türkleri arasında yaygın olan “tepreş” veya “tepreç” teriminin, “depremek” anlamına geldiği veya Arapça kökenli “teferrüç” fiilinden türediği; bu fiilin ferahlama, eğlenmek amacıyla dolaşmak anlamını taşıdığı ifade edilmektedir. Kırım Türkleri, baharın gelişi ve ekinlerin toprakta belirmesiyle başlayan dönemde, halkın kış

mevsiminin getirdiği durağanlıktan kurtulmak ve kendini yenilemek amacıyla düzenlediği eğlence törenlerini “tepreş” olarak tanımlamaktadır (Bektöre, 1990; Güven, 1992).

Güreş müsabakaları, kurallarını bilen tecrübeli ve tanınmış pehlivanlardan seçilen bir baş hakem ile iki yardımcı hakem tarafından yönetilir. Baş hakem tarafından isimleri tek tek çağrılan güreşçiler, sahada birbirlerinin beline ellerindeki kuşakları kullanarak bağlanırlar. Güreşçiler karşılıklı olarak kuşak bağlama işlemini gerçekleştirirler. Güreşler ayakta yapılmakta olup, her iki taraf da belindeki kuşakları tutmak suretiyle birbirine bağlanır; ancak “koşbel almak” olarak adlandırılan, iki elle rakibi kavrayıp sarmak, sıkıca tutmak ve ayaklardan tutmak yasaktır. Güreşler, üçüncü boy genç güreşçilerin müsabakalarıyla başlar ve üçüncü boy için on beş dakika, ikinci boy için yirmi dakika, birinci boy için ise yirmi beş dakikalık süreler uygulanır. Hakemler, müsabaka sırasında güreşçilerin performansına göre puan verirler ve belirtilen süreler içinde kazanan belirlenemezse, müsabaka on dakika daha uzatılır. Birinci boylarda ve pehlivanlık güreşlerinde rakiplerini mağlup eden güreşçi baş pehlivan olarak ilan edilir; büyük ödül olarak ise “koyun” veya “tokuz” adı verilen dokuz parçadan oluşan bir giyim-kuşam seti verilir. Ödüller, koç, koyun, kuzu ve dana gibi hayvanların yanı sıra, güreş alanının kenarına asılan “cülde” adı verilen sırtı takılan mendil, pekir, havlu, çevre ve gömleklerden oluşmaktadır (Bektöre, 1990).

Orta Asya’da yaygın olarak gerçekleştirilen kuşak güreşinin, günümüzde Türkmenistan’da milli spor olarak icra edildiği bilinmektedir. Anadolu’ya kuşak güreşinin, Türkmenistan’dan Kırım’a göç eden Kırım Türkleri aracılığıyla getirildiği ileri sürülmektedir (Güven, 1993). Günümüzde ise Türkiye’de kuşak güreşi, özellikle Eskişehir ve çevresinde yaşayan Kırım Türkleri tarafından yaygın şekilde yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, bu güreş türü, mahalli organizasyonların yanı sıra Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu çatısı altında resmi müsabaka yönetmeliğine uygun olarak çeşitli tarihlerde düzenlenmektedir.

1.6.2. Geleneksel Atlı Sporlar

Türklerin spor kültüründe atın çok önemli bir unsur olduğu, pek çok sosyal bilimci ve tarihçi tarafından genel olarak kabul edilmektedir (Türkmen vd., 2005). Atın evcilleştirilmesi ve günlük yaşamda yaygın olarak kullanılması, bu önemin temel sebepleri arasında yer almaktadır (Türkmen, 1996). At, uygarlıkların vazgeçilmez hayvanlarından biri olup, insan ile olan ilişkisi tarihsel ve askeri boyutlarda özel bir anlam kazanmıştır; bu açıdan, hiçbir hayvanın at kadar önemli bir konuma sahip olmadığı söylenebilir (Ayan, 1997).

Rahvan At Yarışı, atın “tek ayak” adı verilen yürüyüş stiline işaret etmektedir. Bu stil, atın aynı taraftaki ayaklarının eş zamanlı hareket ettiği ve binicisini sallamadan ilerlediği özgün

bir koşu biçimidir. Rahvan yürütmenin temel amacı, atın üzerindeki biniciyi ve taşıdığı yükü, uzun mesafelerde, en kısa sürede ve en az enerji harcayarak yormadan ulaştırmaktır. “Rahvan yarış” olarak tanımlanan bu spor, Asya kökenli topluluklar arasında Kazaklar, Özbekler, Türkmenler, Uygurlar, Hakaslar, Gagauzlar, Karaçaylar, Tatarlar, Nogaylar ve Güney Sibirya’da yaşayan bazı Yakut grupları tarafından “Yorga Salı” veya “Yorga Yarı” isimleriyle anılmaktadır. Türkiye’de kullanılan “Rahvan” teriminin Farsça kökenli olduğu belirtilmekte olup, Farsçada “rah yol” anlamına gelirken, “rahvan” kelimesinin ise atın binicisini sarsmadan yürütme anlamını taşıdığı ifade edilmektedir (Türkmen, 1998).

Atlı cirit, Orta Asya’dan Anadolu’ya taşınan ve geleneksel kurallarıyla günümüze kadar sürdürölen, Türklerin atlı sporları arasında önemli bir yere sahip sportif oyunlardan biridir. At, Türk kültüründe kutsal ve vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmiş olup, tarih boyunca işlevsel bir rol üstlenmiştir. Ancak günümüze gelindiğinde, atın işlevselliğinin azaldığı görölmektedir. Osmanlı döneminde toplumun geniş kesimlerine yayılan atlı cirit sporu, atın günlük yaşamda işlevini kaybetmeye başlamasıyla beraber, günümüzde geçmişe kıyasla etkinliğini yitirmiştir. Kentleşmenin ilerlemesiyle atın ulaşım, tarım ve günlük hayat içindeki kullanımının azalması ve atlı ciritin yüksek maliyetli bir uğraş olması, bu sporun toplumsal hayattaki önemini azaltan temel etmenler arasında yer almaktadır (Hüseyinoğlu, 2007).

Geçmişte geleneksel hayatın vazgeçilmez ve elzem bir unsuru olan at, günümüzde birçok açıdan zahmetli ve maliyetli bir uğraş haline gelmiştir. Cirit atları ise, çeviklikleri, süratleri, dayanıklılıkları ve yüksek manevra kabiliyetleriyle öne çıkan; ani hızlanma ve ani durma yeteneklerine sahip üstün nitelikli ırklar olarak tanımlanmaktadır. Cirit atlarına bazen “cılnt” veya “kadal” gibi farklı adlar da verilmektedir. Cirit sporu iki temel biçimde oynanmaktadır: At üstünde gerçekleştirilen “atlı cirit” ve yaya olarak yapılan “yaya” ya da “menzil ciridi”. Günümüzde unutulmaya yüz tutmuş olan yaya ciridinde, amaç elde tutulan ciridi belirli bir yerden en uzak mesafeye fırlatmak için mücadele etmektir (Güven, 1992).

Cirit, Türk kültüründe uzun zamandır bilinen, davul ve zurna eşliğinde icra edilen atlı savaş sporlarından biridir. Köy düğünleri, bayramlar, özel günler, törenler, enlikler ve festivallerde düzenlenen bu spor, özellikle Anadolu’da cuma namazı sonrasında oynanmasıyla Türk toplumunun önemli gelenekleri arasında yer almaktadır (Gezder, 1998). Türk toplumu, cirit sporuna özel bir ilgi göstermiş; bu sporu moral yükseltme, binicilik becerilerini geliştirme ve kahramanlık, savaşçılık ile sporculuk niteliklerini pekiştirme amacıyla gerçekleştirmiştir (Güven, 1992).

Türklerin oldukça mühim sportif ve savaş faaliyetlerinden biri olan atlı ciridin, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti saraylarında en büyük gösteri sporu ve meydan savaşı oyunu olarak

yaygınlık kazandığı belirtilmektedir. Atlı cirit hem gösteri hem de müsabaka biçiminde icra edilmekte olup, tehlikeli bir oyun olması sebebiyle 1826 yılında II. Mahmut tarafından yasaklanmıştır. Ancak, bu yasağın oyunun tehlikesinden ziyade dönemin siyasi koşulları ve kalabalıkların potansiyel tehdit olarak algılanması nedeniyle getirildiği tartışılmaktadır (Güven, 1992).

Osmanlı döneminde cirit oyununun, biniciler yani cündiler arasında “Lahanacılar” ve “Bamyacılar” olmak üzere iki takım şeklinde oynandığı ve çağımızda iddialı futbol maçları kadar büyük ilgi gördüğü ifade edilmektedir. Lahanacılar, kırmızı kadife alvar ve yeşil mintan giyerek yeşil renk bayrak taşıırken; Bamyacılar ise kırmızı alvar ile mavi mintan giymekte ve kırmızı bayrak taşımaktaydı (Güven, 1992; Atabeyoğlu, 2002; Sakaoğlu, 2002).

Atlı cirit oyunu, Cumhuriyet’in başlarına kadar Anadolu genelinde yaygın olarak oynanan bir spor iken, günümüzde Balıkesir, Söğüt, Konya, Kars, Erzurum, Bayburt, Sinop, Gaziantep, Antalya ve Bursa gibi çeşitli yörelerde, Doğu, Batı, Güney ve Kuzey Anadolu’nun birçok köyünde geleneksel güreş organizasyonları eşliğinde sürdürülmektedir. Ayrıca, pek çok büyükşehir ve turistik yerlerde özel gün ve törenlerde gösteri amaçlı olarak devam ettirilmektedir. Bunun yanı sıra, atlı cirit oyununun İran, Afganistan ve Türkistan’daki Türk toplulukları tarafından da icra edildiği, ayrıca 17. yüzyılda Fransa ve Almanya’da oynandığı da ifade edilmektedir (Gezder, 1998).

1.6.3. Geleneksel Kızak Yarışları

Kış mevsiminde kar üzerinde gerçekleştirilen faaliyetler, sporun coğrafi ve iklimsel koşullarla olan yakın ilişkisini en somut biçimde ortaya koyan örnekler arasında yer almaktadır. Bahar ve yaz aylarında açık hava ortamında uygulanan çeşitli sportif etkinlikler gibi, geleneksel güreşler de kış şartlarına uygun biçimde kar üzerinde kayma ve atlama hareketleriyle günümüze belirli kurallarla spor olarak ulaşmıştır. Çin kaynaklarında, insanların diz altına takılan özel gereçlerle kar üzerinde kaydıkları belgelenmiştir. Ayrıca, Türk boylarından Basmiller’in, kalkan benzeri, iki ucu yukarı kıvrık ve alt kısmı kaymayı önleyen at derisinden yapılmış kızaklar kullandığı belirtilmektedir. Bu özel kızaklarla dağ yamaçlarından aşağıya av hayvanlarını kovaladıkları ve düzlüklerde ise ellerindeki bastonları kullanarak kayarak avlandıkları da kaynaklarda yer almaktadır (Hüseyinoğlu, 2007).

Çinli gezginlerin kayda değer gözlemlerine göre, ayaklarına tahtadan yapılmış kayaklar bağlayarak yüksek hızda kayan Türkler için “tahta atlı Türkler” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca, sığır kemiklerinden imal edilen buz kayaklarıyla kayanları gördüklerinde ise “sığır ayaklı Türkler” tabiri tercih edilmiştir. Kemikten yapılan kayakların yumuşak kar üzerinde; tahtadan

yapılanların ise sert zeminlerde kullanıldığı belirtilmektedir. Türk kültüründe kızak için “çanak, sanak, tsanak, çana, sana, tsana” gibi çeşitli adlandırmaların bulunduğu ifade edilmektedir (Öngel, 2001).

1.7. TUTUM

Bireyin, kendisine ya da çevresindeki toplumsal olaylara, objelere veya olgulara karşı sahip olduğu deneyim, motivasyon ve bilgiye dayalı olarak oluşturduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki, tutum olarak tanımlanır (İnceoğlu, 1993). Sosyal algıyı ve davranışları önemli ölçüde etkileyen tutum, sosyal psikolojinin merkezi alanlarından biridir ve pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Smith (1968) tarafından önerilen ve günümüzde sosyal psikologlarca geniş kabul gören klasik tanıma göre; "tutum, bir bireye atfedilen ve onun psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir" (Kağıtçıbaşı, 1999). Bir diğer tanıma göre ise, tutum, bireyin belirli bir durumda davranışını önceden seçtiği zihinsel bir durumdur (Gagne, 1985).

Güney (2008), tutumu, "bireyin kendisiyle ya da çevresindeki canlı-cansız, soyut-somut her şeyle ilgili deneyim ve bilgilerine dayalı olarak organize ettiği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir bütünlük içindeki tepki ön eğilimi" olarak tanımlamaktadır. Tutumlar, bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenlerin birbirleriyle tutarlı bir şekilde etkileşimde bulunduğu bir yapıyı oluşturur. Örneğin, sokak hayvanlarının kışın yiyecek ihtiyacını bilmek (bilişsel boyut), onlara yiyecek verme isteği duymak (duygusal boyut) ve bu hayvanlara barınma sağlamak (davranışsal boyut), tutumun bu bileşenlerinin bir arada nasıl işlediğini göstermektedir. Literatürde, tutum kavramı, bireyin özel bir nesneyle karşılaştığında uygun ya da uygun olmayan tepkiler vermeye eğilimli olmasını veya bu tepkilere hazırlanmasını sağlayan, orta düzeyde yoğunluğa sahip bir heyecan olarak tanımlanmaktadır. Diğer birçok psikolojik değişken gibi (zekâ, güdü vb.) tutum da bileşik bir kavram olup, doğrudan gözlemlenemeyen ve gözlemlenen bazı davranışsal göstergelerle yordanabilen kuramsal bir değişkendir (Erkuş, 2003).

Tutum, bireyin bir psikolojik objeye karşı duyduğu olumlu ya da olumsuz genel duygular olarak tanımlanabilir. Tutumlar, bireyin tutum objesine yönelik davranışlarını yönlendiren ve güdülenmeye hazırlayan önemli bir etkidir. Bir bireyin belirli bir objeye yönelik tutumunun gelişimini açıklamak için farklı kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Davranışçı kuramlara göre, birey pekiştirilen ya da ödüllendirilen davranışları daha sıklıkla sergiler. Çocukluk döneminde anne ve babalar, ödül ve cezalar aracılığıyla çocuklarının çevrelerindeki objelere karşı davranışlarını yönlendirir ve bu durum, tutum geliştirmelerinde etkili olur. İşlevsel kuramcılara göre ise, birey kendi ihtiyaçlarına uygun objelere yönelik

olumlu tutumlar geliştirir. Bu yaklaşıma göre, bireyin tutumunu değiştirmek için öncelikle onun ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Eğer bireyin bir objeye yönelik tutumu olumluysa, bu durum o objenin bireyin ihtiyaçlarını karşıladığını gösterir (Erden, 1995).

Sosyal psikoloji literatüründe, bir bireyin tutumları ile bunlara karşılık gelen davranışları arasında doğrudan ve basit bir ilişki olduğu yönünde yaygın bir varsayım bulunmaktadır. Bu, belirli bir konu veya meseleye ilişkin bir bireyin tutumunu anladığımızda, o bireyin bu konuya dair nasıl davranacağını makul bir şekilde tahmin edebileceğimiz anlamına gelir. Ancak, bir kişinin kişiliğiyle bütünleşmiş ve derinden kökleşmiş tutumlarını değiştirmek son derece zor olabilir. Bununla birlikte, bu değişim tamamen imkânsız değildir. Kendi tutumlarını ve alışılmış tepkilerini aktif bir şekilde yönetebilen bireyler, kişisel dönüşüm ve kendini geliştirme açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Tutumlarının davranışları üzerindeki etkisini fark eden bu bireyler, kendilerini yenileme sürecine girebilir ve nihayetinde hayatlarının farklı yönlerini iyileştirebilirler. Bu değişim süreci, genellikle öz değerlendirme, eğitim ve bilinçli uygulamalarla kolaylaştırılır ve bireylerin hedef ve değerleriyle uyumlu, daha dengeli tutumlar geliştirmelerine olanak tanır (Cüceloğlu, 2001).

Öğretmenlerin, yerine getirmeleri gereken birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır; bunlardan en önemlilerinden biri, eğitim verdikleri öğrencilere önderlik yaparak onları doğru şekilde yönlendirmeleridir. Öğretmenler, tutum ve davranışlarıyla, sürekli olarak sorgulayan, araştıran, üreten ve farklı düşünceleri sorgusuz kabul etmeyen bireylerin yetiştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, sanata ve bilime değer veren, gelişime ve ilerlemeye açık bireyler yetiştirmek adına öğretmenlerin yönlendirici rolü oldukça kritiktir. Öğretmen başarılarını belirleyen en önemli faktörlerden biri, öğretmenlerin tutumları, davranışları ve hareketleridir. Bu faktörler, öğretmenlerin kalitesini ortaya koyar ve başarılarıyla doğrudan ilişkilidir. Kısacası, öğretmenler, toplum tarafından örnek alınan bireyler olmalıdır (Ataünal, 2003; Yurtyeri, 2024).

Avramidis ve Norwich'in (2002) araştırmaları, öğretmenlerin tutumlarının daha çok öğretmenin demografik ve mesleki özelliklerinden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, eğitimde kişisel faktörlerin ne kadar önemli olduğunu vurgulamakta ve eğitim politikaları ile profesyonel gelişim programlarının tasarımında göz önünde bulundurulması gereken unsurları işaret etmektedir (Avramidis & Norwich, 2002). Bu doğrultuda öğretmen tutumlarını inceleyen ve bu durumun Türk spor kültürünün korunması ve yayılması açısından büyük önem taşıdığından bahseden çalışmalar literatürde görülmektedir (Tokmak vd., 2023).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, karma yöntem araştırma deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sürecinde hem nitel hem de nicel veri toplama ve analiz tekniklerinden faydalanılarak, elde edilen bulguların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, karma yöntem desenlerinden "yakınsayan paralel desen" tercih edilmiştir. Söz konusu desen, nitel ve nicel verilerin eş zamanlı olarak toplandığı ve her iki veri setinin birbirinden bağımsız biçimde analiz edildiği araştırmalarda kullanılmaktadır. Elde edilen bulgular, son aşamada karşılaştırılarak bir araya getirilmekte ve aralarındaki ilişkiler yorumlanmaktadır. Bu yaklaşım sayesinde, araştırma problemine dair daha derinlemesine bir anlayış geliştirilmesi ve sonuçların geçerliliğinin artırılması amaçlanmaktadır (Creswell & Plano Clark, 2017). Nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanıldığı bu çalışmada, beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinden geleneksel sporlara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla bir ölçek doldurmaları ve üç açık uçlu soruya yanıt vermeleri istenmiştir. Nicel veriler tarama modeli çerçevesinde toplanmış ve istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Nitel elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenerek katılımcıların görüşleri tematik olarak sınıflandırılmıştır.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt ilinde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bayburt'taki beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri araştırma konusu açısından bilgi zenginliği taşıdığı düşünüldüğünden ve bu grubun görüşleri özellikle anlamlı/temsili kabul edildiğinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu seçilmiştir. Araştırmada 143 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Araştırma karma yöntem ile yürütüldüğünden nicel analizler için gerekli normallik ve güvenilirlik analizleri sonucunda uç değer barındıran 9 veri örneklemden çıkarılarak kalan toplam 134 katılımcıya ait veriler analiz edilmiştir. Bu katılımcılara ait frekans ve yüzdeler Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 1: Araştırma Grubunun Cinsiyet, Spor Geçmişi ve Branş Bilgilerine Göre Dağılımları

Demografik Bilgiler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Erkek	80	59,7
	Kadın	56	40,3
Spor geçmişi	Var	70	52,2
	Yok	64	47,8
Branş	Beden Eğitimi	35	26,1
	Sınıf	99	73,9
Toplam		134	100

Tablo 2: Araştırma Grubunun Yaş ve Kıdem Bilgilerine Göre Dağılımları

	Yaş	Kıdem
N	134	134
Ortalama	42,40	16,75
Standart Sapma	8,596	9,568
Minimum	24	1
Maximum	64	42
Yüzdelik	25	36,00
	50	42,00
	75	48,00

Tablo 1 ve 2’de araştırma grubuna ilişkin demografik bilgilerin frekans ve yüzdelik dağılımları yer almaktadır. Bu verilere göre katılımcıların %59,7’si (n=80) erkek iken %40,3’ü (n=54) ise kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Spor geçmişi durumuna göre katılımcıların %52,2’si (n=70) spor geçmişi olduğunu belirtirken, %47,8’i (n=64) spor geçmişinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların branşları incelendiğinde %26,1’i (n=35) beden eğitimi ve spor öğretmenliği iken %73,9’u (n=99) sınıf öğretmenliği olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş dağılımlarının yüzdelik hangi çeyrekliklerde yer aldığı incelendiğinde de %25’lik dilimdekilerin yaş ortalamasının 36 yaş olduğu, %50’lik dilimde yer alanların yaş ortalamasının 42 yaş olduğu ve %75’lik son çeyrekte yer alanların yaş ortalamasının da 48 olduğu görülmektedir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma kapsamında katılımcılara toplamda üç ayrı form yöneltilmiştir. Veri toplama amacıyla araştırmacılara; Kişisel Bilgi Formu, Geleneksel Sportlara Yönelik Tutum Ölçeği ve araştırmanın nitel kısmını oluşturan iki açık uçlu soru yöneltilerek cevaplamaları sağlanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında kullanılan ölçek maddelerine ait güvenilirlik analizlerine ilişkin bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Katılımcılardan elde edilen açık uçlu yanıtlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Veriler, öncelikle kodlanmış ve temalara ayrılmıştır. Kodlama sürecinde iki bağımsız araştırmacı tarafından kör kodlama yöntemi uygulanmış ve elde edilen kodlar karşılaştırılmıştır. Ayrıca yapay zekâ üzerinden de kod ve temalara ilişkin kontroller yapılmış ve benzer kodların olduğu belirlenmiştir.

Verilerin normallik varsayımı nitel analizlerde doğrudan test edilmediğinden, temaların dağılımı ve frekansları incelenmiş, anahtar kavramların ve ifadelerin yaygınlığı göz önünde bulundurularak bulgular yorumlanmıştır. İçerik analizinde güvenilirliği artırmak amacıyla katılımcı doğrulaması (member checking) yapılmış ve belirlenen temaların tutarlılığı sağlanmıştır.

Araştırmanın nicel verilerinin güvenilirliğinde Cronbach's Alpha değerleri dikkate alınmıştır.

Tablo 3: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği Güvenirlik Analiz Bulguları

Boyutları	Cronbach's Alpha	Madde Numaraları
Psikolojik Gelişim	,827	1,2,3,4
Fiziksel Gelişim	,833	5,6,7,8
Sosyal Gelişim	,841	9,10,11,12
Bilişsel Gelişim	,892	13,14,15,16,17
Kültrel Gelişim	,800	18,19,20,21

Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği güvenilirlik analizi bulguları değerlendirildiğinde ölçeğin boyutlarına ilişkin Cronbach's Alpha güvenilirlik değerlerinin .800 ile .892 arasında yüksek düzeyde güvenilirlik kriterlerini sağladığı görülmektedir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların; cinsiyet, spor geçmişi, branş, yaş ve kıdem bilgilerinin elde edilmesine yönelik sorular yer almıştır. Nitel görüşme soruları ise şunlardır: 1- Bildiğiniz geleneksel sporlar ve oyunlar nelerdir? 2- Geleneksel Türk sporları _____ gibidir çünkü _____'dir.

2.3.2. Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada, Evli, Koçak & Evli. (2021) tarafından geliştirilmiş olan “Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarını Psikolojik Gelişim, (1-2-3-4), Fiziksel Gelişim (5-6-7-8) Sosyal Gelişim (9-10-11-12), Bilişsel Gelişim (13-14-15-16-

17) ve Kültürel Gelişim (18-19-20-21) oluşturmaktadır. Ölçekte olumsuz madde yoktur. Ölçek maddeleri 5'li likert skalaya göre 1 (Katılmıyorum), 2 (Katılıyorum), 3 (Orta düzeyde katılıyorum), 4 (Çok katılıyorum) ve 5 (Tamamen katılıyorum) arasında derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilen en düşük puan 21, en yüksek puan ise 105'dir. Ölçekten elde edilecek puan ortalamaları ile değerlendirilebilmesi tutum için üç düzeylerinin tutum düzeyi belirlenmiştir. Bunlar: 3,34-5.00 puan arası yüksek düzey tutum, 1,67-3,33 puan arası orta düzey tutum ve 0,00-1,66 puan arası düşük düzey tutumdur.

Ölçeğin boyutlarına ilişkin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,800 ile 0,892 arasında hesaplanmıştır.

2.4. VERİ ANALİZİ

Çalışmada kullanılan Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği ve alt boyutları (psikolojik gelişim, fiziksel gelişim, sosyal gelişim, bilişsel gelişim ve kültürel gelişim) puanlarının özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler; ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık olarak tablo halinde verilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri ise sayı ve yüzde olarak özetlenmiştir. İlişkisel taramaya yönelik demografik değişkenler ve ölçek maddelerine yönelik, t-testi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Nitel verilerin kodlama ve frekans analizleri Maxqda 2025 deneme sürümü programı üzerinden yapılırken Nicel verilerin analizlerinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 26.0) paket programı kullanılmıştır. İstatistiki anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Kullanılan ölçek puanlarının normallik testi tekli normallik değerlerine göre kontrol edilmiştir. Tekli normalliklerde basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek 144 veriden uç değer gösteren 9 veri çıkarılarak kalan 134 veri ile demografik değişkenlere ilişkin analizler yapılmıştır. Ölçeklere ait tekli normallik değerleri incelendiğinde +2 ile -2 aralığında olduğu ve parametrik analizler için ilgili normallik koşulunu sağladığı görülmektedir (bkz. George & Mallery, 2010; Tabachnick & Fidell, 2013). Ölçeklere ilişkin normallik dağılımları ise aşağıda yer alan tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 4: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği Normallik Dağılımları

Maddeler	N	Ortalama	ss.	Skewness	Kurtosis	Minimum	Maksimum
PG1	134	4,43	0,808	-1,557	2,534	1	5
PG2	134	4,71	0,488	-1,319	0,626	3	5
PG3	134	4,69	0,540	-1,517	1,406	3	5
PG4	134	4,66	0,492	-0,859	-0,795	3	5
FG5	134	4,37	0,771	-0,937	-0,009	2	5
FG6	134	4,65	0,509	-0,976	-0,291	3	5
FG7	134	4,63	0,528	-1,025	-0,040	3	5
FG8	134	4,64	0,593	-1,665	2,806	2	5
SG9	134	4,46	0,722	-0,963	-0,442	3	5
SG10	134	4,72	0,496	-1,561	1,538	3	5
SG11	134	4,70	0,535	-1,613	1,730	3	5
SG12	134	4,63	0,632	-1,702	2,451	2	5
BG13	134	4,56	0,607	-1,051	0,097	3	5
BG14	134	4,51	0,646	-1,161	0,989	2	5
BG15	134	4,66	0,587	-1,570	1,440	3	5
BG16	134	4,49	0,702	-1,007	-0,291	3	5
BG17	134	4,44	0,761	-1,354	2,045	1	5
KG18	134	4,21	1,070	-1,513	1,816	1	5
KG19	134	4,47	0,773	-1,240	0,508	2	5
KG20	134	4,72	0,567	-1,955	2,786	3	5
KG21	134	4,69	0,578	-1,752	2,040	3	5

Normallik dağılımlarının dikkate alınmasıyla ilk olarak fark testlerinden t-testi uygulanmıştır.

T-testi analizlerinde beş boyut kendi alt boyutlarına göre ayrı ayrı değerlendirilerek analizler gerçekleştirilmiştir. Her analiz kendi ön koşulları dikkate alınarak yürütülmüştür. Verilerin grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerin istatistiki analiz sürecinin ardından elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

3.1. ARAŞTIRMANIN NİCEL ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 5: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	ss.	t	p
Psikolojik Gelişim	Erkek	80	4,5969	,46131	-,727	0,468
	Kadın	54	4,6574	,48878		
Fiziksel Gelişim	Erkek	80	4,5688	,48224	-,116	0,908
	Kadın	54	4,5787	,49958		
Sosyal Gelişim	Erkek	80	4,6406	,48366	,290	0,772
	Kadın	54	4,6157	,49219		
Bilişsel Gelişim	Erkek	80	4,5075	,56653	-,645	0,520
	Kadın	54	4,5704	,53328		
Kültürel Gelişim	Erkek	80	4,6000	,48977	1,735	0,086
	Kadın	54	4,4120	,68707		

Tablo 5'te araştırma grubunun geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde katılımcıların cinsiyet durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	ss.	t	p
Psikolojik Gelişim	Erkek	24	4,5833	,56466	-2,059	0,048
	Kadın	11	4,8864	,30339		
Fiziksel Gelişim	Erkek	24	4,5104	,60108	-,979	0,335
	Kadın	11	4,7045	,38435		
Sosyal Gelişim	Erkek	24	4,6979	,44220	-,044	0,965
	Kadın	11	4,7045	,35032		
Bilişsel Gelişim	Erkek	24	4,6000	,47181	-,739	0,465
	Kadın	11	4,7273	,47559		
Kültürel Gelişim	Erkek	24	4,5104	,46321	-214	0,832

Kadın	11	4,5455	,41560
-------	----	--------	--------

Tablo 6’da beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde cinsiyet durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde psikolojik gelişim boyutunda kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=-2,059$, $p<0,05$).

Tablo 7: Sınıf Öğretmenlerinin Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	ss.	t	p
Psikolojik Gelişim	Erkek	56	4,6027	,41499	,040	0,968
	Kadın	43	4,5988	,51217		
Fiziksel Gelişim	Erkek	56	4,5938	,42523	,495	0,622
	Kadın	43	4,5465	,52400		
Sosyal Gelişim	Erkek	56	4,6161	,50219	,222	0,825
	Kadın	43	4,5930	,52333		
Bilişsel Gelişim	Erkek	56	4,4679	,60215	-,532	0,596
	Kadın	43	4,5302	,54490		
Kültürel Gelişim	Erkek	56	4,6384	,49982	1,985	0,051
	Kadın	43	4,3779	,74076		

Tablo 7’de sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde cinsiyet durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde kültürel gelişim boyutunda erkek sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=1,985$, $p<0,05$).

Tablo 8: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının spor geçmişinin olup olmamasına Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Spor geçmişi	n	Ort.	ss.	t	p
Psikolojik Gelişim	Var	70	4,6536	,45899	,828	0,409
	Yok	64	4,5859	,48636		
Fiziksel Gelişim	Var	70	4,5571	,50928	-,387	0,700
	Yok	64	4,5898	,46583		
Sosyal Gelişim	Var	70	4,7143	,40666	2,087	0,036
	Yok	64	4,5391	,54776		
Bilişsel Gelişim	Var	70	4,6371	,49260	2,324	0,022
	Yok	64	4,4187	,59385		
Kültürel Gelişim	Var	70	4,5929	,54202	1,432	0,155
	Yok	64	4,4492	,61911		

Tablo 8’de araştırma grubunun geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının spor geçmişine göre t-testi sonuçları yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde katılımcıların spor geçmişi durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde psikolojik, fiziksel ve kültürel gelişim boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Sosyal ve Bilişsel gelişim boyutları incelendiğinde ise spor geçmişi durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde spor geçmişi olan grup lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 9: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının Branşa Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Öğretmenlik Branşı	n	Ort.	ss.	t	p
Psikolojik Gelişim	Beden eğitimi ve spor	35	4,6786	,51296	,835	0,405
	Sınıf	99	4,6010	,45725		
Fiziksel Gelişim	Beden eğitimi ve spor	35	4,5714	,54426	-,019	0,985
	Sınıf	99	4,5732	,46873		
Sosyal Gelişim	Beden eğitimi ve spor	35	4,7000	,41034	,984	0,327
	Sınıf	99	4,6061	,50896		
Bilişsel Gelişim	Beden eğitimi ve spor	35	4,6400	,46979	1,340	0,183
	Sınıf	99	4,4949	,57594		
Kültürel Gelişim	Beden eğitimi ve spor	35	4,5214	,44297	-,033	0,974
	Sınıf	99	4,5253	,62627		

Tablo 9’da araştırma grubunun geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının branşa göre t-testi sonuçları yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde katılımcıların branş durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 10: Katılımcıların Geleneksel Sporlara İlişkin Tutumlarının yaş ve kıdem yılı değişkenlerine Göre Korelasyon Testi Sonuçları

		Yaş	Kıdem	Psikolojik Gelişim	Fiziksel Gelişim	Sosyal Gelişim	Bilişsel Gelişim	Kültürel Gelişim
Yaş	r	1	,887**	0,085	0,003	-0,069	0,012	0,054
	p		0,000	0,328	0,974	0,425	0,893	0,538
	N	134	134	134	134	134	134	134
Kıdem	r	,887**	1	0,049	-0,030	-0,102	0,005	0,067
	p	0,000		0,576	0,727	0,240	0,953	0,445
	N	134	134	134	134	134	134	134

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 10’daki yaş ve kıdem değişkenlerine ilişkin korelasyon testi sonuçları incelendiğinde geleneksel sporlara ilişkin tutum ölçeği alt boyut puanları ile anlamlı bir ilişki oluşturmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

3.2. ARAŞTIRMANIN NİTEL ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Şekil 1: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Bildiği Geleneksel Sporlar Kelime Bulutu ve Frekansı

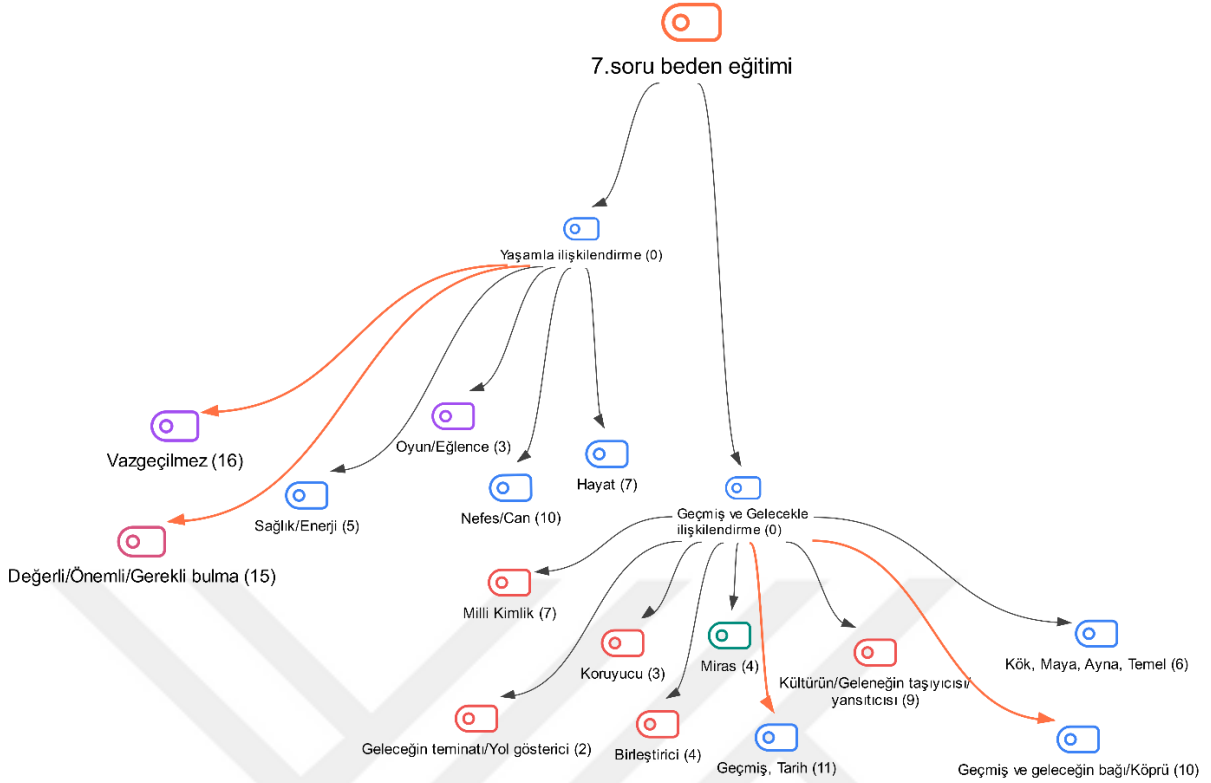
Görseldeki kelime bulutu incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerin en sık bahsettiği geleneksel spor ve oyunların geleneksel Türk okçuluğu, güreş ve yakantop olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla cirit, çelikçomak, mendil kapmaca, yağlı güreş, halatçekme, abagüreşi, atletizm, topaç, tomak, dokuztaş, tombik ve binicilik takip etmektedir. Bu sonuçlar, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin genel olarak en çok bu geleneksel spor ve oyunlara aşina olduğunu ve bunları hatırladığını göstermektedir.

Şekil 2: Sınıf Öğretmenlerinin Bildiği Geleneksel Sporlar Kelime Bulutu ve Frekansı

Görseldeki kelime bulutu incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin en sık bahsettiği geleneksel spor ve oyunların geleneksel Türk okçuluğu, güreş ve cirit olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla saklambaç, mendil kapmaca, yakantop, dokuztaş, beştaş, halatçekme, çelikçomak, körebe, mangala, binicilik, yağlı güreş, istop ve seksek takip etmektedir. Bu sonuçlar, sınıf öğretmenlerinin geleneksel spor ve oyunlar arasında en çok bu etkinliklere aşina olduğunu ve bunları hatırladığını düşündürmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sonuçlarıyla karşılaştırıldığında, geleneksel Türk okçuluğu ve güreşin yine ön planda olduğu görülmekle birlikte, saklambaç ve mendil kapmaca gibi daha çok çocuk oyunlarına yönelik etkinliklerin sınıf öğretmenleri tarafından daha sık hatırlanması dikkat çekicidir.

Tek-Vaka Modeli (Kod Hiyerarşisi)

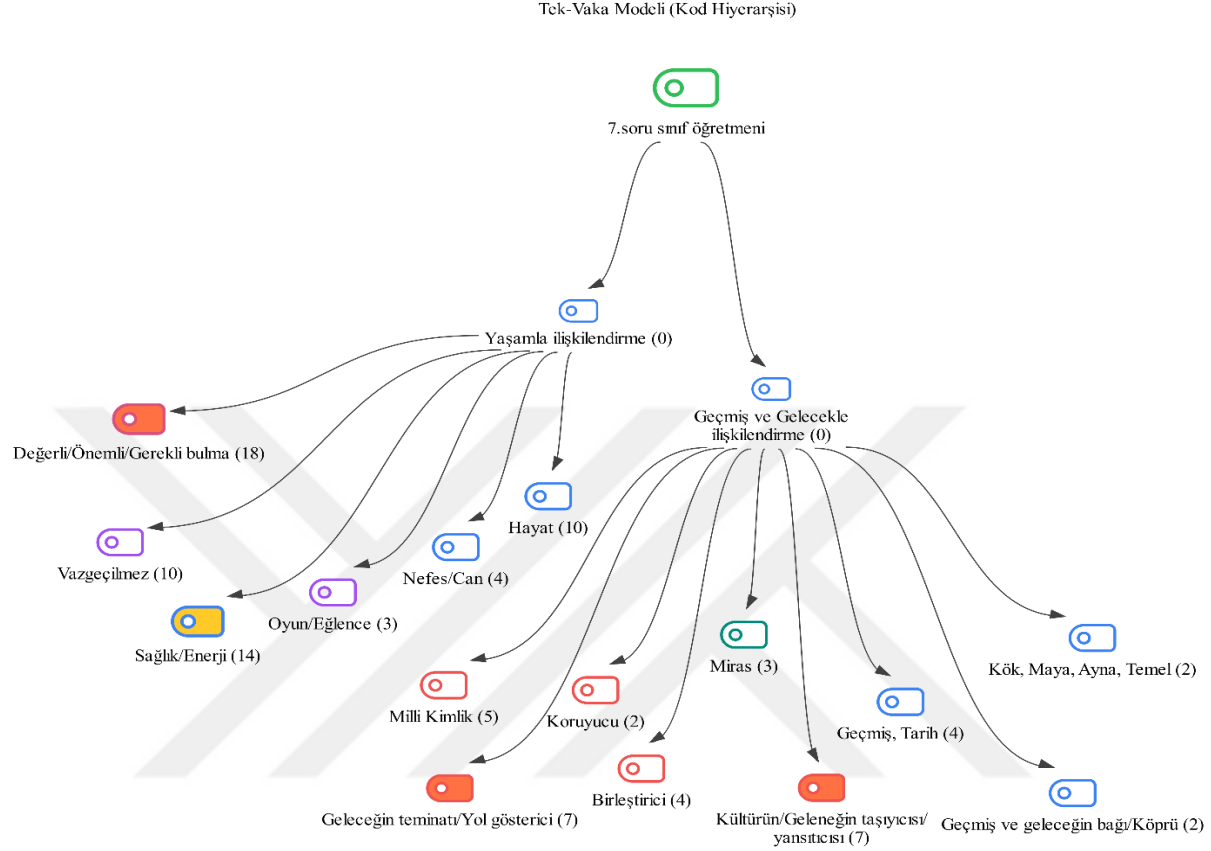

Şekil 3: Tek Vaka Modeli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Kod Model ve Frekansı

Model incelendiğinde, beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel Türk sporlarını en çok vazgeçilmez (16 kod tekrarı) ve Değerli/Önemli/Gerekli bulma (15) olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu tanımlama, "Yaşamla İlişkilendirme" ana kategorisi altında Nefes/Can (10), Hayat (7), Sağlık/Enerji (5) ve Oyun/Eğlence (3) gibi alt kodlarla desteklenmektedir. Bu durum, beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel sporları yaşamın vazgeçilmez, önemli, adeta nefes almak kadar gerekli ve eğlenceli aktiviteler olarak algıladıklarını göstermektedir. "Nefes/Can" temasının diğer öğretmen gruplarına göre daha belirgin olması dikkat çekicidir.

"Geçmiş ve Gelecekle İlişkilendirme" ana kategorisi altında ise en çok Geçmiş, Tarih (11) ve Geçmiş ve geleceğin bağı/köprüsü (10) olarak tanımladıkları görülmektedir. "Geçmiş ve Gelecekle İlişkilendirme" ana kategorisi Kültürün/Geleneğin Taşıyıcısı/Yansıtıcısı (9), Milli Kimlik (7), Kök, Maya, Atanın Temeli (6), Miras (4), Birleştirici (4), Koruyucu (3) ve Geleceğin Teminatı/Yol Göstericisi (2) gibi çeşitli kodlarla ilişkilendirilmiştir. Bu bulgu, beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel sporları tarihi bir miras, kültürel bir taşıyıcı, milli kimliğin bir parçası, geçmişle gelecek arasında bir köprü ve önemli bir değer olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. "Geçmiş, Tarih" ve "Geçmiş ve geleceğin bağı/köprüsü" temalarının diğer öğretmen gruplarına göre daha vurgulu olması dikkat çekicidir.

Özetle, beden eğitimi öğretmenlerinin metaforik analizleri, geleneksel Türk sporlarını hem bireysel yaşam için vazgeçilmez ve değerli aktiviteler hem de kültürel ve tarihi derinliği olan, milli kimliği yansıtan ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli bir bağ olarak algıladıklarını göstermektedir.

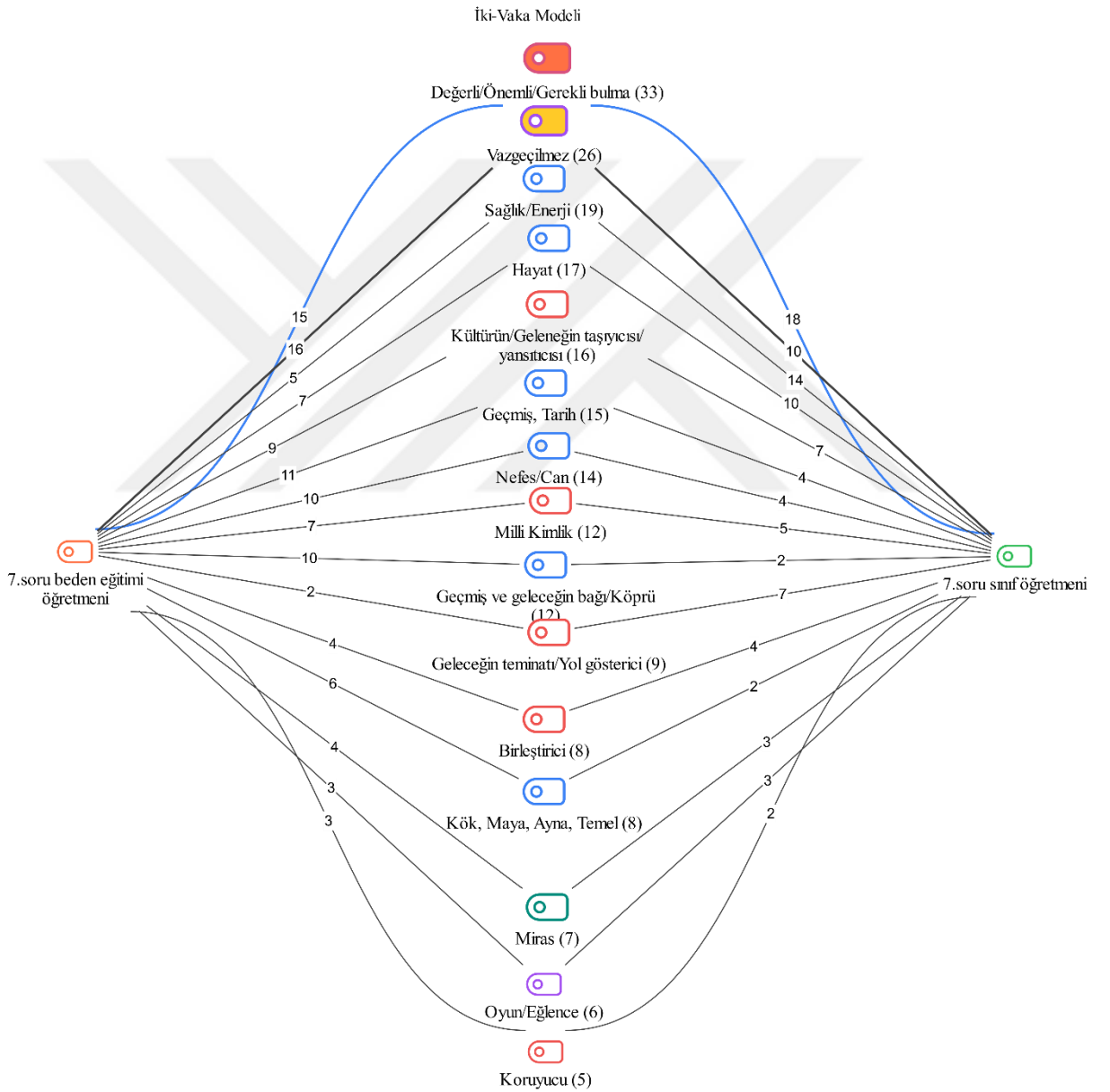
Şekil 4: Tek Vaka Modeli Sınıf Öğretmeni Kod Model ve Frekansı

Model incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin geleneksel Türk sporlarını en çok değerli/önemli/gerekli bulma (18 kod tekrarı) olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu tanımlama, "Yaşamla İlişkilendirme" ana kategorisi altında Sağlık/Enerji (14), Vazgeçilmez (10), Hayat (10), Nefes/Can (4) ve Oyun/Eğlence (3), gibi alt kodlarla desteklenmektedir. Bu durum, sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporları yaşamın değerli, önemli ve vazgeçilmez bir parçası olarak algıladıklarını, aynı zamanda sağlık, enerji ve eğlence kaynağı olarak gördüklerini göstermektedir. "Sağlık/Enerji" temasının diğer öğretmen gruplarına göre daha belirgin olması dikkat çekicidir.

İkinci baskın tema ise "Geçmiş ve Gelecekle İlişkilendirme" ana kategorisi altında yer alan Kültürün/Geleneğin Taşıyıcısı/Yanıtcısı (7) ve Geleceğin Teminatı/Yol Göstericisi (7) kodlarıdır. Bu tema, Milli Kimlik (5), Geçmiş, Tarih (4), Birleştirici (4), Miras (3), Konuyu Yorumlayıcı (2), Geçmiş ve geleceğin bağı/köprüsü (2), ve Kök, Maya, Atanın Temeli (2) gibi alt kodlarla da desteklenmektedir. Bu bulgu, sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporları kültürel

mirasın önemli bir taşıyıcısı, tarihi bir bağ, milli kimliğin bir parçası, birleştirici bir unsur ve geleceğe aktarılması gereken bir değer olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. "Geleceğin Teminatı/Yol Göstericisi" temasının diğer öğretmen gruplarına göre daha vurgulu olması dikkat çekicidir.

Özetle, sınıf öğretmenlerinin metaforik analizleri, geleneksel Türk sporlarını hem bireysel yaşam için değerli, vazgeçilmez ve sağlıklı ilişkili aktiviteler hem de kültürel ve tarihi mirası yaşatan, birleştirici ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli değerler olarak algıladıklarını göstermektedir.

Şekil 5: İki Vaka Modeli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni ile Sınıf Öğretmeni Kod Model ve Frekansı

Model incelendiğinde, her iki öğretmen grubunun da geleneksel Türk sporlarını en çok değerli/önemli/gerekli bulma (33 toplam kod tekrarı; beden eğitimi: 15, sınıf: 18) ve

vazgeçilmez (26 toplam kod tekrarı; beden eğitimi: 16, sınıf: 10) olarak tanımladığı görülmektedir. Bu durum, her iki grubun da geleneksel sporların yaşam için önemli ve gerekli olduğuna dair ortak bir algıya sahip olduğunu göstermektedir.

"Yaşamla İlişkilendirme" ana kategorisi altında, sağlık/enerji (19 toplam; beden eğitimi: 5, sınıf: 14) temasının sınıf öğretmenleri tarafından daha sık vurgulanması dikkat çekicidir. Benzer şekilde, hayat (17 toplam; beden eğitimi: 7, sınıf: 10) ve nefes/can (14 toplam; beden eğitimi: 4, sınıf: 10) temaları da sınıf öğretmenleri tarafından daha çok dile getirilmiştir. Bu durum, sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporların bireysel sağlık ve yaşamla olan ilişkisini daha çok önemsediklerini düşündürmektedir.

"Geçmiş ve Gelecekle İlişkilendirme" ana kategorisinde ise, kültürün/geleneğin taşıyıcısı/yansıtıcısı (16 toplam; beden eğitimi: 6, sınıf: 10) ve geçmiş, tarih (15 toplam; beden eğitimi: 11, sınıf: 4) temaları öne çıkmaktadır. Beden eğitimi öğretmenlerinin "geçmiş, tarih" temasını daha sık vurgulaması, bu grubun geleneksel sporların tarihi ve kültürel kökenlerine daha fazla odaklandığını gösterebilir. Sınıf öğretmenlerinin ise "kültürün/geleneğin taşıyıcısı/yansıtıcısı" temasını daha çok belirtmesi, bu sporların kültürel aktarım ve kimlik açısından önemine daha fazla vurgu yaptıklarını düşündürmektedir.

Ortak temalar arasında milli kimlik (12 toplam), geçmiş ve geleceğin bağı/köprüsü (12 toplam), geleceğin teminatı/yol göstericisi (9 toplam), birleştirici (8 toplam), kök, maya, ayna, temel (8 toplam), miras (7 toplam), oyun/eğlence (6 toplam), ve koruyucu (5 toplam) yer almaktadır. Bu temalar, her iki öğretmen grubunun da geleneksel sporların milli kimlik, tarihsel bağ, kültürel miras ve birleştirici özelliklerine benzer düzeyde önem verdiğini göstermektedir.

Özetle hem beden eğitimi hem de sınıf öğretmenleri geleneksel Türk sporlarını değerli ve vazgeçilmez olarak görmektedir. Ancak, sınıf öğretmenleri bu sporların bireysel sağlık ve yaşamla olan ilişkisine daha fazla vurgu yaparken, beden eğitimi öğretmenleri tarihi ve kültürel boyutuna daha çok odaklanmaktadır. Her iki grup da geleneksel sporların milli kimlik, kültürel miras ve birleştirici rolünü benzer şekilde önemsemektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Sonuç olarak, bu çalışma, öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarını cinsiyet, spor geçmişi, branş, yaş, kıdem yılı gibi değişkenler ile birlikte nitel veriler üzerinden incelemiş ve çeşitli anlamlı bulgular ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre, genel anlamda cinsiyet değişkenine bağlı olarak geleneksel sporlara ilişkin tutumlarda anlamlı bir fark bulunmasa da beden eğitimi öğretmenlerinde psikolojik gelişim boyutunda kadınlar lehine; sınıf öğretmenlerinde ise kültürel gelişim boyutunda erkekler lehine anlamlı farklılıkların saptanması, cinsiyetin bazı alt boyutlarda etkili olabileceğini göstermektedir. Bu durum, toplumsal roller, mesleki yönelimler ve bireysel deneyimlerin, geleneksel sporlara ilişkin psikolojik ve kültürel algıları şekillendirebileceğini düşündürülebilir.

Spor geçmişi olan öğretmenlerin sosyal ve bilişsel gelişim boyutlarında daha yüksek tutum puanlarına sahip olmaları ise, spor geçmişi olan bireylerin geleneksel sporların sosyal etkileşim, takım çalışması ve problem çözme gibi bilişsel süreçlere katkılarını doğrudan deneyimlemiş olmaları nedeniyle bu alanlardaki gelişim potansiyelini daha yüksek düzeyde fark etmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenlik branşına göre geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarında anlamlı bir fark tespit edilmemesi durumunun sebebi, beden eğitimi öğretmenlerinin alan uzmanı olmalarına rağmen, sınıf öğretmenlerinin de özellikle ilkökul düzeyinde spor ve oyun etkinliklerine aktif olarak yer vermeleri sonucunda, geleneksel sporlara yönelik benzer tutumlar geliştirmiş olmaları olabilir. Yaş ve kıdem yılı değişkenlerinin ise tutumlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması, bu tutumların yaşa veya mesleki kıdeme bağlı olmaktan çok bireysel ilgi, farkındalık ve mesleki eğitimle şekillendiğini düşündürülebilir.

Nitel bulgular doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinin daha çok çocuk oyunlarına dayalı geleneksel etkinlikleri ifade etmeleri, sınıf öğretmenlerinin eğitim sürecinde ve mesleki deneyimlerinde daha çok küçük yaş gruplarıyla çalışmaları ve bu yaş grubunda geleneksel çocuk oyunlarının daha yaygın olarak oynatılması olabilir. Ayrıca iki branş öğretmenlerinin de genelde geleneksel Türk okçuluğu ve güreş branşlarını en çok bilmelerinin sebebi, bu sporların Türk kültüründe köklü bir geçmişe sahip olması ve hem ders içeriklerinde hem de medya ve toplumsal etkinliklerde daha sık yer alması olabilir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu ise öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik metaforik algılarıdır. Hem beden eğitimi hem de sınıf öğretmenleri, geleneksel sporları kültürel mirasın taşıyıcısı, milli kimliğin yansıtıcısı ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken değerli

yapılar olarak görmektedir. Ancak beden eğitimi öğretmenlerinin daha çok kültürel ve tarihi yönü öne çıkardıkları; sınıf öğretmenlerinin ise geleneksel sporları bireysel sağlık ve yaşamla ilişkilendirerek değerlendirdikleri görülmüştür. Bu fark, öğretmenlerin eğitim programları ve mesleki deneyimlerinin farklılık göstermesiyle açıklanabilir.

Genel olarak bu çalışma, öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının çok boyutlu yapısını ortaya koymakta ve hem nicel hem de nitel verilerle elde edilen bulgular doğrultusunda, geleneksel sporların eğitim ortamlarındaki yerinin ve algısının anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Elde edilen sonuçlar, özellikle öğretmen eğitimi programlarında geleneksel spor ve oyunlara dair farkındalık çalışmalarının önemine işaret ettiği ve geleneksel sporların kültürel sürdürülebilirlik bağlamında eğitimle buluşmasının önemini vurguladığı söylenebilir.

Tartışma

Çalışmanın cinsiyet değişkenine ait t-testi sonucu katılımcıların cinsiyet durumlarına göre geleneksel sporlara ilişkin alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçlarına bakıldığında geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde psikolojik gelişim boyutunda kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarına bakıldığında cinsiyete göre t-testi sonuçları geleneksel sporlara ilişkin tutum görüşlerinde kültürel gelişim boyutunda erkek sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Araştırma bulguları, genel olarak cinsiyet değişkenine göre katılımcıların geleneksel sporlara ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymakla birlikte, beden eğitimi öğretmenlerinde psikolojik gelişim boyutunda kadınlar lehine ve sınıf öğretmenlerinde kültürel gelişim boyutunda erkekler lehine anlamlı farklılıkların bulunması, cinsiyetin geleneksel sporlara yönelik belirli tutum boyutlarında etkili olabileceğini göstermektedir. Ayrıca bu farklılıklar, cinsiyetin bireylerin geleneksel sporlara yönelik psikolojik ve kültürel algılarını şekillendirmesinde, toplumsal roller ve mesleki deneyimler gibi etkenlerin belirleyici olabileceğini gösterebilir. Literatüre bakıldığında geleneksel sporlara yönelik tutumların cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koyan araştırmalar görülmektedir (Fişne vd., 2017; Özbek & Özbek, 2024). Öte yandan Tokmak vd., (2023) geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca mevcut sonuç, sosyal rol kuramı'nın öngörülerıyla tutarlıdır. Söz konusu kuram, kadınların ve erkeklerin toplumca atfedilen roller doğrultusunda farklı değerler ve yeterlikler geliştirdiğini savunur (Eagly vd., 2012).

Spor geçmişi değişkeni bağlamında katılımcıların geleneksel sporlara ilişkin tutum

görüşlerinde sosyal ve bilişsel gelişim boyutlarında spor geçmişi olan grup lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi, spor geçmişi olan bireylerin geleneksel sporların sosyal etkileşim, takım çalışması ve problem çözme gibi bilişsel süreçlere katkılarını doğrudan deneyimlemiş olmaları nedeniyle bu alanlardaki gelişim potansiyelini daha yüksek düzeyde fark etmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Benzer şekilde, yapılan bazı araştırmalarda da spor geçmişine sahip bireylerin sosyal beceri, empati ve bilişsel farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu; geleneksel spor etkinliklerinin bireyler arası iletişim, grup dayanışması ve stratejik düşünme gibi yönleri desteklediği ortaya konmuştur (Yıldız vd., 2019; Demir & Koç, 2021; Acar, 2023). Ayrıca bireyin davranışlarının çevresel etkilerle ve bilişsel süreçlerle karşılıklı olarak etkileşim içinde şekillendiğini savunan sosyal bilişsel kuramın mevcut sonucu desteklediği söylenebilir (Bandura, 1986).

Çalışmada, katılımcıların geleneksel sporlara ilişkin tutum puanlarının öğretmenlik branşına göre t-testi sonucunda, anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi, beden eğitimi öğretmenlerinin alan uzmanı olmalarına rağmen, sınıf öğretmenlerinin de özellikle ilköğretim düzeyinde spor ve oyun etkinliklerine aktif olarak yer vermeleri sonucunda, geleneksel sporlara yönelik benzer tutumlar geliştirmiş olmaları olabilir. Literatürde mevcut konuya ilişkin öğretmen tutumlarının incelendiği çalışma oldukça sınırlıdır. Nitekim Tokmak vd. (2023) tarafından sosyal bilgiler öğretmenleri üzerine yapılan çalışmada, öğretmenlerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların yaş ve kıdem yılı değişkenlerine ilişkin yapılan korelasyon analizi sonucunda, geleneksel sporlara ilişkin tutum ölçeğinin alt boyut puanlarıyla anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir. Bu durumun sebebi olarak, öğretmenlerin geleneksel sporlarla ilgili tutumlarının yaş veya kıdemden bağımsız olarak, başka unsurlar tarafından etkilendiği düşünülebilir. Literatüre bakıldığında mevcut kıdem yılı bulgusu ile benzer olarak Tokmak vd. (2023) sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarında fiziksel gelişim alt boyutu hariç diğer alt boyutlar ve toplam boyutta anlamlı farklılık tespit etmemişlerdir. Yaş değişkeni bağlamında ise Fişne vd., (2017) geleneksel bir spor branşı olan güreşe yönelik toplumsal bakışı değerlendirdikleri çalışmada güreşe olan ilginin yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemektedir. Ayrıca yaş değişkeninde araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermeyen diğer çalışmalar da literatürde mevcuttur (Şahin, 2011; Özbek & Özbek, 2024).

Araştırmanın nitel bulgularından beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bildiği geleneksel sporlara bakıldığında en sık bahsettikleri geleneksel Türk okçuluğu, güreş ve yakantop olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla cirit, çelikçomak, mendil kapmaca, yağlı güreş,

halatçekme, abagüreşi, atletizm, topaç, tomak, dokuztaş, tombik ve binicilik takip etmektedir. Bu sonuçlar, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin genel olarak en çok bu geleneksel spor ve oyunlara aşina olduğunu ve bunları hatırladığını göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin en sık bahsettiği geleneksel spor ve oyunlarına bakıldığında ise bunların geleneksel Türk okçuluğu, güreş ve cirit olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla saklambaç, mendil kapmaca, yakantop, dokuztaş, beştaş, halatçekme, çelikçomak, körebe, mangala, binicilik, yağlı güreş, istop ve seksek takip etmektedir. Bu sonuçlar, sınıf öğretmenlerinin geleneksel spor ve oyunlar arasında en çok bu etkinliklere aşina olduğunu ve bunları hatırladığını düşündürmektedir. Cirit sporunun Bayburt ilinde yaygın olması da mevcut bulgunun ortaya çıkmasında etkili olabilir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sonuçlarıyla karşılaştırıldığında, geleneksel Türk okçuluğu ve güreşin yine ön planda olduğu görülmekle birlikte, saklambaç ve mendil kapmaca gibi daha çok çocuk oyunlarına yönelik etkinliklerin sınıf öğretmenleri tarafından daha sık hatırlanması dikkat çekicidir. Bu durumun sebebi, sınıf öğretmenlerinin eğitim sürecinde ve mesleki deneyimlerinde daha çok küçük yaş gruplarıyla çalışmaları ve bu yaş grubunda geleneksel çocuk oyunlarının daha yaygın olarak oynatılması olabilir. Ayrıca iki branş öğretmenlerinin de genelde geleneksel Türk okçuluğu ve güreş branşlarını en çok bilmelerinin sebebi, bu sporların Türk kültüründe köklü bir geçmişe sahip olması ve hem ders içeriklerinde hem de medya ve toplumsal etkinliklerde daha sık yer alması olabilir. Literatür bağlamında değerlendirildiğinde sınıf öğretmeni adaylarının geleneksel çocuk oyunlarına ilişkin görüşlerini belirlemenin oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin bu tür geleneksel oyunlar hakkında çeşitli olumlu görüşleri rapor edilmiştir (Oğuz-Haçat & Topal, 2021; Erol vd., 2022). Aynı zamanda güreş ve geleneksel Türk okçuluğu branşlarının bilinirliğini destekler nitelikte güncel akademik çalışmaların sıklığı literatürde dikkat çekmektedir (Gül & Gül, 2021; Zeren-Akbulut, 2021; Buyrukoğlu vd., 2024; Aycil, 2024; Çilli vd., 2025).

Araştırmanın diğer bir bulgusu beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik metaforik algılarıdır. Beden eğitimi öğretmenlerinin metaforik analizleri değerlendirildiğinde, geleneksel Türk sporlarını hem bireysel yaşam için vazgeçilmez ve değerli aktiviteler hem de kültürel ve tarihi derinliği olan, milli kimliği yansıtan ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli bir bağ olarak algıladıklarını göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin metaforik analizleri ise, geleneksel Türk sporlarını hem bireysel yaşam için değerli, vazgeçilmez ve sağlıkla ilişkili aktiviteler hem de kültürel ve tarihi mirası yaşatan, birleştirici ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli değerler olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda hem beden eğitimi hem de sınıf öğretmenleri geleneksel Türk sporlarını değerli ve vazgeçilmez olarak görmektedir. Ancak, sınıf öğretmenleri bu sporların bireysel sağlık ve yaşamla olan ilişkisine daha fazla vurgu

yaparken, beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarihi ve kültürel boyutuna daha çok odaklanmaktadır. Her iki grup da geleneksel sporların milli kimlik, kültürel miras ve birleştirici rolünü benzer şekilde önemsemektedir. Bu durumun sebebi, öğretmenlerin eğitim programları ve mesleki deneyimlerinin farklılık göstermesi olabilir. Literatüre bakıldığında Hazar vd., (2017) geleneksel oyunlara yönelik metaforik algıları inceledikleri çalışmada sağlık imgeleri ve milli imgeler temaları altında araştırmamız ile benzer kodlara ulaşmışlardır. Ayrıca Tokmak vd., (2023) öğretmenlerin büyük bir kısmının geleneksel sporun milli ve kültürel yönüne değindiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu bulgular, sosyal kimlik kuramı bağlamında değerlendirildiğinde daha da anlam kazanmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı, bireylerin ait oldukları gruplarla özdeşleşmeleri yoluyla benlik kavramlarını yapılandırdıklarını öne sürer (Tajfel vd., 1979). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik benzer ama farklı vurgular içeren metaforik algıları, onların mesleki sosyal kimliklerinden ve eğitim süreçlerinden kaynaklanan farklılıklara işaret etmektedir.

Öneriler

- Geleneksel sporların eğitim ortamlarında daha etkili kullanılabilmesi için spor geçmişi olan öğretmenlerin deneyimlerinden faydalanabilecek iş birlikçi çalışmalar teşvik edilebilir.
- Özellikle öğretmen yetiştiren fakültelerde, geleneksel spor ve oyunlara yönelik dersler ya da modüller geliştirilerek farkındalık artırılabilir.
- Geleneksel sporların tarihsel, kültürel ve sağlık yönlerine yapılan vurgulardan yola çıkarak geleneksel sporların farklı yönlerine odaklanan eğitim materyallerinin hazırlanması önerilebilir.
- Sınıf öğretmenlerinin daha çok küçük yaş gruplarıyla çalışması tutumlarını etkiliyor olabilir. Bu nedenle ortaokul ve lise düzeyinde çalışan öğretmenlerle de karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.
- Mevcut çalışmada öğretmen odaklı veriler kullanılmıştır. Öğrencilerin de bu sporlara yönelik algıları ve tutumları incelenerek daha bütüncül sonuçlara ulaşılabilir.
- Geleneksel sporların eğitimdeki rolünü artırmak için mevcut içeriklere yönelik müdahale programları tasarlanabilir. Hizmet içi eğitimlerle bunlar desteklenebilir.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında, milli kültürümüzün ve spor mirasımızın korunması ve yaşatılması amacıyla geleneksel türk sporlarına yönelik eğitim programlarının güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2023). Geleneksel sporların bilişsel ve sosyal gelişime etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 34(2), 145-160.
- Akın, Y. (2004). *Gürbüz ve yavuz evlatlar: Erken Cumhuriyet'te beden terbiyesi ve spor* (1. baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atabeyoğlu, C. (2002). Futbol kulüpleri nasıl doğdu. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 102, 48-1.
- Atabeyoğlu, C., (2000). *Geleneksel Türk güreşi ve Kırkpınar*. TMOK Yayınları: 5,
- Atalay, K. (2005). *Geçmişten günümüze geleneksel Türk sporları*. İstanbul: Matsan Matbaacılık.
- Ataüenal, A. (2003). *Niçin ve nasıl bir öğretmen*. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Atılğan, D., Öztürk, O. & Türkçapar, Ü. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 29(4), 248-257.
- Avcuoğulları, C. (1993). *Türkiye güreş ligine katılan kulüplerin çalışma şartları ve sporcu kaynakları* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 27636)
- Avramidis, E., & Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature. *European Journal of Special Needs Education*, 17(2), 129-147.
- Ayan, D. (1997). *Kültürel geçişlilikte Polo/Çevgen oyunu*. Uluslararası Dördüncü Kültür Kongresi Bildirileri (Cilt 3). Ankara.
- Ayar, A. (1983). *Türklerde spor geleneği ve Kırkpınar güreşleri*. İstanbul: Bilim Matbaası.
- Aycil, S. (2024). Kırkpınar yağlı güreş festivali temalı filatelik tasarımlar üzerine bir değerlendirme. *Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni*, 3(5), 134-146.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Begić, H. N., & Kaya, R. (2019). *Osmanlı döneminde diyarbakır'da kurulan güreş tekkesi üzerine bir çalışma*. C. Buyar, M. Türkmen ve N. Useev içinde, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları VIII Bildiri Kitabı* (s. 401-430). Kahramanmaraş: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını.
- Bektöre, Y. (1990). *Tepreş*. Eskişehir: Eskişehir Kırım Folklor Derneği Yayınları, s. 29–37, 39.
- Beşirli, H. (2015). *Kültürel kimliğin bir unsuru olarak geleneksel sporlar*. Türk halklarının geleneksel spor oyunları uluslararası sempozyum bildirileri (s. 118). Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Bıyıklı, Y. (1993). *Genç güreşçi yetiştirilmesi konusunda kamu kuruluşlarının rolü ve Bursa örneği*. İstanbul: İstanbul Güreş İhtisas Kulübü Vakfı Yayınları.
- Bjeljac, Z., Brankov, J., & Pešić, A. M. (2020). *Traditional Sports and Games in the Function of Sustainable Development of Rural Tourism – A Case Study of “Vojvođanska Olimpijada Starih Sportova”* (“The Olympics of Old Sports of Vojvodina”) (Bačko Gradište, Serbia). Book of proceedings of VIII International scientific-practical conference.
- Bronikowska, M. & Groll, M. (2015). Definition, classification, preservation and dissemination of traditional sports & games in Europe. *Tafisa Recall, Games of the Past, Sports for Today*, 1-10.

- Bronikowska, M., & Prabucki, B. (2014). TAFISA and UNESCO joint effort for building cultural capital through traditional sports. An analysis of the 5th World Sport for All Games. *Studia Humanistyczne AGH*, 13(1), 29-40.
- Bronikowski, M., Bronikowska, M., Laudańska-Krzemińska, I., Kantanista, A., Morina, B., & Vehapi, S. (2015). PE teacher and classmate support in level of physical activity: The role of sex and BMI status in adolescents from Kosovo. *BioMed Research International*, 2015(1), 290349.
- Buyrukoğlu, E., Varol, İ., & Bilir, İ. (2024). Atlı cirit ve geleneksel Türk okçuluk spor dallarında yer alan sporcuların yapmış oldukları spor dalına özgü aidiyet düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi Spor Sağlık ve Efor Dergisi (Bessed)*, 3(3), 55-70.
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Ćurčić, N., Bjeljic, Ž. & Brankov, J. (2020). *Rural Olympics As Promoters Of Old Folk Sports And Games*. A. Trdina, M. R. Demir, T. Špindler ve M. Rangus içinde, Bet on Health, International Scientific Conference, October 29-30 2020, Book of Abstracts (s. 44-48). Brežice: Faculty of Tourism, University of Maribor.
- Cüceloğlu, D. (2001). *İnsan ilişkileri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Çilli, M., Yaşar, M. N., & Çeken, M. C. (2025). Geleneksel okçular ve okçu olmayan bireylerin kuvvette kararlılık özelliklerinin karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 36(1), 38-48.
- Demir, M., & Koç, H. (2021). Spor geçmişinin sosyal becerilere etkisi: Geleneksel oyunlar bağlamında bir değerlendirme. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 67-80.
- Eagly, A. H., Woo, W., & Diekman, A. B. (2012). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. In *The developmental social psychology of gender* (pp. 123-174). Psychology Press.
- Elias, N. (2002). Spor ve şiddet üzerine. *Toplumbilim Dergisi*. 16, 89-100.
- Elveren, A., & Celebi, M. (2024). Bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasında ulusal bisiklete binme politikalarını oluşturan faktörlerin incelenmesi. *Journal of ROL Sport Sciences*, 5(1), 73-98.
- Erden, M. (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 99-104.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Erol, M., Akbakla, M. U., & Karabıçak, N. (2022). Sınıf öğretmeni adaylarına göre geleneksel çocuk oyunları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20(44), 491-517.
- Ersan, M. (2012). Anadolu Selçukluları'nda oyun, eğlence ve spor. İ. Yıldırım, & T. Gültekin içinde, *Anadolu Uygarlıklarında Spor* (s. 114-116). Ankara: Spor yayınevi ve Kitapevi.
- Evli, F., Koçak, Ç. V., & Evli, M. (2021). Geleneksel Sportlara Yönelik Tutumların Ölçülmesi: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Beden Eğitimi Spor ve Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 29-38.
- Fisek, K. (1980). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*. Ankara: S. B. F. Yayınları.
- Fişek, K. (1985). *100 soruda Türkiye spor tarihi* (1. Baskı), İstanbul: Gerçek Matbaası.

- Fişne, M., Bardakçı, S., & Karagöz, Y. (2017). Ata sporumuz güreşe yönelik günümüzdeki toplumsal bakışın değerlendirilmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 28-42.
- Gagne, R. M. (1985): *The conditions of learning* (4 th et.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Pearson.
- Gezder, N. (1998). *Geleneksel sporlarımızdan ata sporu cirit* (2. baskı). Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Gül, M., & Gül, O. (2021). Sports culture in Turkish-Islamic civilization: the cases of specific to archery, riding and wrestling. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 16(31), 119–136.
- Gül, M., Uzun, R.N., & Çebi, M. (2018). Türk kültürlerindeki geleneksel oyunlar ve sporlara yüzeysel bir bakış. *Turkish Studies*. 13(26), 655-671.
- Güneş, G. (2005). Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıldan 20. yüzyıla İzmir'de futbol. *Toplumsal Tarih Dergisi*, (142), 68–77.
- Güney, S. (2008). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürsoy, O. (1996). *Güreş öğretim yöntemleri*. Ankara: Yeni Doğu Matbaacılık.
- Güven, O. (1993). *Kırkpınar güreş kültürü*. Türk Dünyası Tarih Dergisi, 80, 61–62.
- Güven, Ö. (1992). *Türklerde spor kültürü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, s. 1-2, 27.
- Güven, Ö. (1999). *Türklerde Spor Kültürü*. (Geliştirilmiş 2. Basım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1-357.
- Hazar, Z., Tekkurşun, D. G., & Dalkıran, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin geleneksel oyun ve dijital oyun algılarının incelenmesi: Karşılaştırmalı metafor çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 179-190.
- Hiçyılmaz, E. (1983). *Sporda batılılaşma hareketleri*. İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Hobsbawm, E. (2006). *Giriş: Gelenekleri icat etmek*. Geleneğin İcadı içinde, Der: Eric Hobsbawm ve Terence Ranger, Çev: Mehmet Murat Şahin, Agora Kitaplığı, İstanbul, 1-18.
- Hüseyinoğlu, Ö. F. (2007). *Küreselleşme ve geleneksel Türk sporları* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 196097)
- İmamoğlu, O., Türkmen, M., Akdenk, M. & Cebi, M. (2000). *Osmanlı devleti'nin spor politikasını etkileyen unsurlar*. Osmanlıda spor sempozyumu, Petek Ofset Matbaacılık, Konya.
- İnceoğlu, M. (1993). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Kaçmaz, İ. (1992). *Greko-Romen güreş tekniklerinin serbest güreş müsabakalarında başarıya etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 22327)
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar* (10. Baskı). İstanbul: Evrim Basım.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (13. basım). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devleti'nde spor* (1. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Karahüseyinoğlu, F. (2008-A). Geleneksel Türk sporlarındaki modern spor yansımaları. *e-Journal of New World Sciences Academy Health Sciences*, 3(3), 130-137.
- Karahüseyinoğlu, M. (2008-B). Geleneksel Türk spor kamuoyunun profilinin belirlenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3(2), 66 - 74.
- Karahüseyinoğlu, M. F., Yorulmazlar, M., Dağhoğlu, O., & Bostancı, O. (2006). *Küreselleşme kışkacında Kırkpınar Ağa'lığı*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- Kellett, P., & Hede, A.M. (2008). Developing a sport museum: The case of tennis australia and the tennis heritage collection. *Sport Management Review*, 11(1), 92-117.
- Kongar, E. (2006). *Tarihimizle yüzleşmek*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, A. & Kızanıklı, M. M. (2023). Geleneksel spor oyunlarının turizme etkileri üzerine bir araştırma: *Kırgızistan örneği*. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1193-1208.
- Kunter, H. B. (1938). *Eski Türk sporları üzerine araştırmalar*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- Küçükbiş, H. F., Özkurt, B., Sirkeci, H. & Öztürk, O. (2022). Geleneksel oyun ve geleneksel çocuk oyunlarının eğitim-öğretim programlarındaki yeri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 14221436
- Kylasov, A. V. (2019). Traditional sports and games along the Silk Roads. *International Journal of Ethnosport and Traditional Games*, (1), 1-10.
- Linaza, M., Moran, K., & O'Connor, N. E. (2013). *Traditional sports and games: A new opportunity for personalized access to cultural heritage*. In UMAP Workshops (pp. 1-6).
- Nasser, D. (2008). *Traditional Movement Culture in Cáceres/Spain*. TAFISA Magazine; Traditional Sport and Games: New Perspectives on Cultural Heritage. Busan: 4th Busan TAFISA World Sport For All Games.
- Oğuz-Haçat, S., & Topal, M. (2021). Geleneksel çocuk oyunlarının değerler eğitimindeki rolünün sınıf öğretmenlerinin görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 558-575.
- Okay, C. (1997). Sebilürresad mecmuasında YMCA. *Toplumsal Tarih Dergisi*, (47), 20-24.
- Olçay, H. (2024). *E-spor ve geleneksel spor ile uğraşan sporcuların zihinsel dayanıklılık ve dijital oyun bağımlılık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 898251)
- Öngel, H. B. (2001). *Türk kültür tarihinde spor* (1. baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özbek, E., & Özbek, S. (2024). Üniversite öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ulusal Kinesyoloji Dergisi*, 5(2), 54-62.
- Özbudun, S. (2002). *Bir yanlış ikilem geleneksel kültür küreselleşen kültür*. Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Plavskaya, E. L. (2012). *Traditsionnaya kul'tura altaitsev segodnya: prazdnik El-Oiyn* [Traditional Altai culture today: El-Oiyn holiday]. *Idei i idealy= Ideas and Ideals*, (2 pt 1), 150-157.
- Polga, İ. (1998). *Milli Takım seviyesindeki greko-romen ve serbest stil Türk güreşçilerin sosyo-ekonomik yapılarının araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 69203)

- Sakaoğlu, N. (2002). Osmanlı sarayında spor müsabakaları: Bamyacılar lahanacılar. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 102, 44–47.
- Sarı, Z. (1992). Hatay’da Aba güreşi. *Hatay Folklor Araştırmaları Derneği Dergisi*, 2, 20.
- Smith, M. B. (1968). Attitude change. *International encyclopedia of the social sciences*, 1(17), 458-467.
- Sökmen, M. T. (1987). *Eski Türk toplumlarında beden eğitimi-spor ve geleneksel Türk sporları* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 585)
- Stokes, M. (1996). *Strong as a Turk: Power, performance and representation in Turkish wrestling*. In J. MacClancy (Ed.), *Sport, identity and ethnicity* (pp. 22–41). Berg Publishers.
- Şahin, H. M. (1999). *Gaziantep’te aşırıtmalı aba güreşi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 79731)
- Şahin, H. M. (2003). *Türk spor kültüründe aba güreşi* (2. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şahin, S. (2011). Sosyal değişme sürecinde Türkiye’de toplumun güreş sporuna olan ilgi, bilgi ve değer yargılarının belirlenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 193-205.
- Şener, O. A., Arslan, H., & İmamoğlu, O. (2019). *Türkiyede Karakucak Güreşinde İlgi Seviyesinin Araştırılması*. C. Buyar, M. Türkmen ve N. Useev içinde, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları VIII Bildiri Kitabı* (283-297). Kahramanmaraş: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013) *Using multivariate statistics*, 6th ed. Boston, MA: Pearson.
- Tajfel, H., Turner, J. C., Austin, W. G., & Worchel, S. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *Organizational identity: A reader*, 56(65), 9780203505984-16.
- Tamer, K. (2017). *Üniversitelerde geleneksel sporların yeri ve önemi*. O. İmamoğlu içinde, *Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Oyunlar- Sporlar Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s. 48-49). Kahramanmaraş.
- Tayga, Y. (1990). *Türk spor tarihine genel bakış*. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 1-23.
- Tokmak, A., Aktaş, V., & İlhan, G. O. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 289-310.
- Toprak, Z. (1994). Vay Em Si Ey (YMCA) Jimnastikhaneleri. *Toplumsal Tarih*, 1(2), 8-12.
- Türkmen, M. (1996). *Türklerde geleneksel atlı sporların yapılışı, kaynağı ve bilinmeyen yeni boyutları* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 48543)
- Türkmen, M. (1998). Geçmişten günümüze Türkler’de rahvan (yorga) binicilik. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 53–64.
- Türkmen, M. (2006). Yöremiz şalvar güreşi. *Elbistan Sanayici ve İş Adamları Derneği Dergisi*, 1, 28–29.
- Türkmen, M. (2019). *Türk halklarının geleneksel sporlarındaki ritüeller*. C. Buyar, M. Türkmen ve N. Useev içinde, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları VIII Bildiri*

- Kitabı (s. 15-22). Kahramanmaraş: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını.
- Türkmen, M., İmamoğlu, O., & Türkmen, L. (2005). Düünden-bugüne Türkler’de kız ve kelin kovuu oyunu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 49-57.
- Ünver, R. (2013). Geleneksel sporlar ve oyunlar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(2), 137-150.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Topkar Matbaacılık, s. 62-100.
- Yıldıran, İ. (2000). Geleneksel yağlı güreşin, kültürel, yapısal ve bilimsel açıdan modern minder güreşiyle farklılıklarının değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 53-62.
- Yıldız, D. (1979). *Türk spor tarihi*. İstanbul: Eko Matbaası.
- Yıldız, R., Kaya, A., & Şahin, T. (2019). Geleneksel çocuk oyunlarının bilişsel ve sosyal gelişime katkısı. *Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(3), 203–217.
- Yurtyeri, S.Ç. (2024). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumları ve yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 880977)
- Zeren-Akbulut (2021). Somut olmayan kültürel mirasın öğretim uygulamalarıyla aktarımı kapsamında korunması: *Geleneksel Türk okçuluğu örneği*. *Milli Folklor*, 17(131), 176–189.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet:

Erkek

Kadın

Branş:

Beden Eğitimi ve Spor

Sınıf Öğretmenliği

Spor Geçmişi:

Var

Yok

Yaş:

Mesleki Kıdem Yılı:

Ek 2: Nitel Görüşme Formu

1- Bildiğiniz geleneksel sporlar ve oyunlar nelerdir?

2- Geleneksel Türk sporları _____ gibidir çünkü _____'dir.

Ek 3: Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği

Faktörler	Madde No.	Maddeler	Katılmıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
			1	2	3	4	5
Psikolojik Gelişim	1	Öfke kontrolü sağlar.					
	2	Özgüveni geliştirir.					
	3	Stresle başa çıkmaya yardımcı olur.					
	4	Mutlu olmaya yardımcı olur.					
Fiziksel Gelişim	5	Kilo kontrolü sağlar.					
	6	Temel motorik özellikleri geliştirir.					
	7	Fiziksel uygunluğu artırır.					
	8	Kas gelişimine katkı sağlar					
Sosyal Gelişim	9	Estetik algıyı geliştirir.					
	10	Sosyalleşme düzeyini artırır.					
	11	Sosyal bütünleşmeyi sağlar					
	12	İletişim becerilerini geliştirir.					
Bilişsel Gelişim	13	Problem çözme becerisini geliştirir.					
	14	Bilişsel becerileri geliştirir.					
	15	Odaklanma becerisini geliştirir.					
	16	Hafızayı güçlendirir.					
	17	Yaratıcılığı geliştirir.					
Kültürel Gelişim	18	Modern sporlara alternatif oluşturur.					
	19	Tarih bilinci edindirir.					
	20	Kültürel değerlerin yaşatılmasını sağlar.					
	21	Milli bilinç gelişimi sağlar.					

Ek 4: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.05.2025-277490

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

ETİK KURULU KARARI

Karar Tarihi
07.05.2025

Karar Sayısı
188

Oturum Sayısı
5

Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 02.05.2025 tarihli ve E-83542712-050.99-276038 sayılı yazısı gereği, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Tezli Yüksek Lisans Programı 222225048 numaralı öğrencisi Rahmi GÜNEY'in yüksek lisans tezi olarak yürüttüğü "Öğretmenlerin Geleneksel Sportlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı araştırma önerisi üniversitemiz etik kurulu tarafından incelenmiş olup, araştırma önerisinin etik ilkelere uygun olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof.Dr. Ali Savaş BÜLBÜL
Başkan

BELGENİN ASLI ELEKTRONİK İMZALIDIR

ÖZ GEÇMİŞ

Rahmi GÜNEY, [REDACTED]. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1992 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünden mezun oldu. Eğitim Yönetimi, Denetimi ve Planlaması alanında yüksek lisans yaptı. Meslek hayatına 1992'de beden eğitimi öğretmeni olarak başlayan Güney, çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik görevlerinde bulundu. 2014-2019 yılları arasında Mamak İlçe Millî Eğitim Müdürü, 2019-2022 arasında Bingöl Millî Eğitim Müdürü olarak görev yaptı. 2022'de Millî Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğünde Daire Başkanı olan Güney, 2022-2025 yılları arasında Bayburt Millî Eğitim Müdürü olarak çalıştı. 2025 yılında Kırıkkale Millî Eğitim Müdürü görevine atanmıştır.

